

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

Vliv znásilnění na život oběti

The Impact of Rape on victims' lives

Bakalářská práce

VEDOUcí PRÁCE:

Mgr. Pavlína Janošová, PhDr

AUTORKA PRÁCE:

Monika Hanzlíková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní Mgr. Pavlíně Janošové za její trpělivost a ochotu.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato bakalářská práce byla umístěna v Ústřední knihovně UK a používána ke studijním účelům.

V Praze dne 15. července 2008

Monika Hanzlíková

Anotace

Bakalářská práce „ Vliv znásilnění na život oběti“ je zaměřená na bližší seznámení s problematikou obětí sexuálních trestných činů v České republice. Teoretická část je rozdělena do 4 hlavních částí, které popisují historii, kriminalistický pohled, oběti a pachatele znásilnění. Výzkum byl zaměřen na oběti znásilnění a na problémy a následky, které jim byly způsobené sexuálním atakem. Výzkumu se zúčastnily skutečné oběti znásilnění.

Annotation

The Bachelor's thesis "The Impact of Rape on Victims' Lives" focuses on introducing problems experienced by victims of sexual violation in the Czech Republic. The theory section is divided into four main parts describing History, Criminology, Victims of Rape, and Abusers. The research section is focused on problems and consequences resulting from the experience of being a rape victim. The research was conducted by interviewing actual rape victims.

Klíčová slova

Znásilnění, oběť, pachatel, následek, problém, výzkum, pomoc, strategie

Keywords

Rape, victim, abuser, consequences, problem, research, help, strategie

1 ÚVOD	6
2 ZNÁSILNĚNÍ JAKO SPOLEČENSKÝ PROBLÉM Z POHLEDU HISTORIE	8
2.1 DOBA PŘEDKŘESŤANSKÁ	8
2.2 STŘEDOVĚKÁ– EVROPA	8
2.3 FEUDALISMUS	9
3 PRÁVNÍ PŘEDPISY A KRIMINALISTICKÝ POHLED NA ZNÁSILNĚNÍ	11
3.1 STÁTNÍ SLOŽKY A JEJICH KOMPETENCE PŘI VYŠETŘOVÁNÍ ZNÁSILNĚNÍ	12
3.1.1 <i>Policie a soudy České republiky</i>	12
3.1.2 <i>Práva a povinnosti poškozeného</i>	15
3.2 DŮSLEDKY VYŠETŘOVÁNÍ PRO OBĚŤ	16
3.2.1 <i>Vyšetření u lékaře</i>	17
4 PACHATELÉ	19
4.1 PACHATEL OBĚŤ ZNÁ A NAVÁŽE S NÍ VZTAH	19
4.1.2 <i>Incest</i>	20
4.1.3 PACHATELÉ OBĚTI NEZNÁMÍ	21
4.2 ROZDĚLENÍ PACHATELŮ PODLE DRUHŮ MOTIVACE	22
4.2.1 <i>Moc a pozice síly</i>	22
4.2.2 <i>Zuřivost a degradace obětí</i>	22
4.2.3 <i>Sadismus</i>	23
4.3 LÉČBA PACHATELŮ	23
4.3.1 <i>Empatie a soucit s obětí</i>	24
5 OBĚTI	26
5.1 OBRANNÉ STRATEGIE OBĚTÍ ZNÁSILNĚNÍ	26
5.2 NÁSLEDKY ZNÁSILNĚNÍ A UZDRAVOVÁNÍ SE	27
5.2.1 <i>Bezprostřední následky</i>	27
5.2.2 <i>Dlouhodobé následky</i>	29
5.3 POMOC OBĚTEM ZNÁSILNĚNÍ	30
6 VÝZKUMNÁ ČÁST	32
6.1 CÍL VÝZKUMU A FORMULACE VÝZKUMNÝCH OTÁZEK	32
6.2 VÝSLEDKY	35

7 ZÁVĚR	43
CÍLEM TÉTO PRÁCE BYLO LÉPE SE SEZNÁMIT S PROBLEMATIKOU ZNÁSILNĚNÍ. BLÍŽE PROZKOUMAT JAKÉ DOPADY MÁ NA ŽIVOT ZNÁSILNĚNÝCH ŽEN. 43	
SEZNAM PŘÍLOH	44
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	47
RESUMÉ	49

1 ÚVOD

V průběhu několika posledních let se v naší české společnosti podařilo odborníkům za pomoci médií, upozornit na některé patologické jevy společnosti, které byly po dlouho dobu tabuizovány. Došlo tak k medializaci problému jako jsou fyzického týrání dětí a žen, šikany na školách, zneužívání návykových látek u mladistvých, prostituci a mnohým dalším. Spolu se společností, která se měla s těmito problémy možnost se nejen seznámit, ale hlavně si vytvořit vlastní postoj a názor, zareagovali i představitelé států a jeho složek. Docházelo k novelizacím a úpravám zákonů, vznikali preventivní programy a neziskové organizace, které se danou problematikou zabírali a spolupracovali či nahrazovali státní složku. Jakoby opomíjeným jevem však zůstalo v naší společnosti znásilnění. Této problematice bych se ráda věnovala ve své bakalářské práci.

2 Znásilnění jako společenský problém z pohledu historie

Znásilnění se v lidské společnosti vyskytovalo vždy. Znásilnění se také od pradávna používalo jako nástroj moci. Oběti měli ve společnosti pokaždé velice těžké postavení. Mužská sexualita byla a je vnímaná jako dobytelská, agresivní. Ženská sexualita oproti tomu jako latentní, oddávající se.

2.1.Doba předkřesťanská

Nejdříve je potřebné si uvědomit, jaké důležité společenské role zastávala žena v těchto dobách. Byly to role manželky a matky, které byly považovány za velmi důležité a ceněné. Rodinám poskytovaly jistotu dědiců majetku a pokračování rodu, což byla v tomto období klíčová potřeba každého společenství. Díky tomuto výsadnímu postavení ženy v rámci společnosti, bylo její znásilnění v těchto dobách trestné a zvláště odsouzeníhodné. Žena, která se chystala vstoupit do svazku manželského, měla svoji hodnotu, která souvisela s majetkem její rodiny a jejím společenským postavením. Výhodným sňatkem se pozice rodiny mohla upevnit a majetek rozrůst, což poskytovalo tolik potřebnou stabilitu a zajištění. Ženy, které byly znásilněny, ztrácely potenciál pro svoji rodinu, což jim stěžovalo jejich postavení v rámci komunity. Žena v podstatě ztrácela cenu, kterou pro rodinu měla. Ačkoliv bylo znásilnění odsouzeníhodný čin, mohli se pachatelé ze svých činů vykoupit a rychle tak odčinit svoji vinu. Rodině buď vyplatili peněžitou částku, nebo se se znásilněnou ženou oženili, což bylo také používáno jako populární prostředek k získání věna a společenského postavení nevěsty, které by jinak neměli možnost získat. Výše trestu závisela na postavení jeho rodiny a jejím majetku, nikoliv však na použitém násilí. Pokud však již muž ženatý byl a jeho vina se prokázala, mohl být odsouzen až k trestu smrti (Linková, 2001)

Dalším zajímavým faktem v antických dobách byla také trestnost znásilnění otroka. Tehdejší právní řád na něj pamatoval jako na urážku jeho majitele a pachatel tak mohl být trestně stíhán (Linková, 2001).

2.2 Středověká– Evropa

Rozšíření křesťanské víry s sebou přineslo nové poměry ve společnosti, a také trochu jinou morálku. Církev se těšila svému jedinečnému postavení a její hodnostáři využívali svého vlivu a jisté nedotknutelnosti. Zatímco navenek hlásali morálku velmi přísnou, vnitřní poměry v církvi byly poměrně rozvolněné. Biskupové, díky svému postavení, stejně jako panovník, nemohli být ze znásilnění obviněni. Pokud se do takové situace dostali kněží, mohli vykonat přísahu před oltářem, kde obvinění popřeli a tím se zbavili zodpovědnosti (Linková, 2001).

Ve světské společnosti stále pokračovala tradice zavedená již v předkřesťanském období, kdy se ženy znásilňovaly za účelem výhodného sňatku. Tato situace se však začala pomalu měnit a důvodem, který se na změně tohoto zvyku především podílel, bylo spoluvlastnické právo manžela na nemovitý majetek nevěsty. Postavení člověka v ranně feudální společnosti bylo totiž založeno na příslušnosti k církvi a na vlastnictví nemovitého majetku. V Anglii se tedy začalo přistupovat k omezování práv manželů v takto vzniklých manželstvích. Ti neměli právo disponovat s majetkem svých žen, ale jejich sňatek nesměl být rozveden. Případní dědicové dispoziční právo již měli (Linková, 2001).

Velké rozdíly v postoji společnosti a v udělovaných trestech můžeme také zaznamenat mezi městem a venkovem. Hanba, která padla na venkovské dívky nižších vrstev a na jejich rodiny, znamenala, že se mladá žena již nemohla vdát. Peněžité tresty však byly o hodně nižší, než u žen městských a vzdělaných (Linková, 2001).

Z výše uvedených informací vnímám postoj antické a středověké společnosti ke znásilnění tak, že nesouhlasem ženy k sexuálnímu aktu se pachatel nemusí zabývat, je v podstatě zcela zbytečný. Zločinem, kterým se provinuje, se stává hlavně urážka na cti rodiny a je převážně majetkovým problémem.

2.3 Feudalismus

V této době v Anglii došlo k obratu ve vnímání definice znásilnění. Jako nezákonný byl brán pohlavní styk dívky starší deseti let a muže, který nebyl jejím manželem. Za znásilnění se považoval akt, při kterém bylo použito síly proti dívčině vůli, bez jejího vědomého svolení, nebo pokud bylo svolení vynuceno silou a výhrůzkami (Linková, 2001). Tato změna znamenala zásadní průlom v několika směrech. Ženě byla přisouzena, uznána, její osobnost a její právo říci ne. Použité násilí už bylo vnímáno jako útok na ženu samotnou a ne pouze jako

hanba pro její rodinu. Díky redefinici znásilnění ze zločinu proti rodině a majetku na čin sexuálního násilí se do popředí dostal fakt samotného pohlavního styku, kdy ale ženy musely obhajovat svoji počestnost před soudem. Již nestačilo společenské postavení jejich rodin k potrestání pachatele. Pověst ženy a její mravné chování byla u soudu hlavním důkazem její nevinu. Zhruba ve 12. století začaly soudy Jindřicha II. uznávat definici církevního manželství, které bylo založeno na souhlasu obou stran. Státní složka tedy již neuznávala únos a znásilnění jako důvod k manželskému svazku. Ve století 13. se znásilnění definovalo jako trestný čin, nad kterým má stát plnou autoritu. Jeho vykonavatelé iniciovali vyšetřování a vynášeli i rozsudky. Tyto změny probíhaly v rámci vzniku trestního práva a centralizace moci. Oběti¹ poprvé dostaly právní status (Linková 2001).

---

¹ Oběť –k právnímu vymezení pojmu oběť se nepřihlíží pouze k faktu, zda byla působena vyčíslitelná škoda, ale došlo-li i k fyzickému, psychickému či emocionálnímu strádání, popřípadě došlo-li ke zhoršení sociálního postavení (Král,2002)

3 Právní předpisy a kriminalistický pohled na znásilnění

Trestný čin znásilnění patří v ČR mezi nejzávažnější trestné činy směřující proti lidské důstojnosti, svobodě rozhodování a cti. V současné době je zákonem chráněno právo žen i mužů svobodně se rozhodovat o svém pohlavním životě. Obětí útoku se tedy může stát jak žena, tak i muž. Při útoku bývá ohroženo či poškozeno psychické a fyzické zdraví oběti a v nejzávažnějších případech může být oběť i usmrcena. Zákon dále neklade žádné požadavky týkající se fyzické a psychické vyspělosti oběti, způsobu života či její pověsti. Pachatelem může být i osoba oběti známá, v příbuzenském, manželském či partnerském vztahu.

Právní systém České republiky reaguje na akt znásilnění v trestním zákoně zásadním je potom § 241 trestního zákona, poskytující definici znásilnění a trestní sazbu. Tento zákon je platný pro Českou republiku a jeho zásadní novela proběhla 28.02.2001. Do definice znásilnění se zde přidaly i tzv. nekoitální praktiky a především se definice rozšířila o muže – oběti. Před touto novelizací se znásilnění muže klasifikovalo jako sodomie (<http://www.feminismus.cz/politika/debaty.html>). Paragraf se však zejména zabývá tím, co to znásilnění podle českého právního řádu vůbec je. Definuje jej jako akt, kdy pachatel druhou osobu pod pohrůzkou bezprostředního násilí donutí k souloži (koitusu) nebo k jinému obdobnému sexuálnímu styku (anální a orální styk) anebo pokud k takovému činu zneužije bezbrannosti druhého. Navíc je zde vymezeno speciální postavení mladistvých obětí a případů, kdy pachatel způsobí oběti smrt. Tento paragraf navíc říká, jak dlouhý trest odnětí svobody pachatele takového činu bude vyměřen. Za násilí se pak pokládá použití fyzické síly pachatele k překonání nebo zamezení vážně míněného odporu znásilňované osoby. Za dokonané násilí se považuje také to, pokud oběť odkladení odporu upustila, protože ho shledala beznadějným.

Důležité je se zmínit, jak česká právní praxe definuje soulož. Vnímá ji jako: „kontakt mužských a ženských pohlavních orgánů, přičemž nezáleží na intenzitě spojení či proniknutí. Za obdobný pohlavní styk považuje ostatní formy pronikání do intimní (sexuální) sféry znásilňované osoby. Především se jedná o orální a anální sexuální praktiky a dále pak donucení ke stimulaci stavu pohlavního vzrušení pachatele, například manipulací s jeho pohlavním orgánem.“ (<http://www.zakonycr.cz/seznamy/1401961Sb.html>).

Český právní řád myslí také na případy, kdy pachatel sice směřuje ke svému pohlavnímu vzrušení přes odpor oběti, ale jeho jednání nedosahuje intenzity pohlavního styku. Jedná se například o osahávání na pohlavních orgánech přes ošacení. Toto může být podle dalších okolností kvalifikováno jako trestný čin vydírání nebo omezování osobní svobody. V případě, že se oběť v době napadení nachází ve stavu bezbrannosti (alkohol, hluboký spánek, intoxikace návykovými látkami), který nebyl způsoben pachatelem a není schopna klást odpor či projevit svoji vůli k uskutečnění pohlavního styku, se jedná o její zneužití. Za stav bezbrannosti právní praxe považuje též nízký věk oběti, díky kterému není schopna posoudit význam jednání pachatele a význam kladení odporu vůči jeho jednání. I v případě, že je to pachatel, kdo přivedl oběť do stavu bezbrannosti vlastním přičiněním, zejména lstí, například za použití uspávacích prostředků, se jedná o použití násilí. (http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=296).

Obecně je tedy objektem ochrany trestního zákona právo každého člověka na svobodné rozhodování o svém pohlavním životě a to bez ohledu na jeho pohlaví, věk, to, zda se jedná o osoby, které spolu pohlavně žijí (například manželé), způsob života a občanskou pověst oběti.

3.1 Státní složky a jejich kompetence při vyšetřování znásilnění

Státní složky, které se podílejí na uplatňování tohoto zákona v praxi, jsou policie a soudy. Policie plní funkci vyšetřovací, soudy potom soudní. Stejně jako u ostatních trestných činů i znásilnění se musí prokázat a platí u něj presumpce nevinu pachatele. Důležité je potom dokázat úmysl pachatele a to ve všech složkách obvinění. Pro úmyslné trestné činy je totiž podstatný prvek vůle, kdy si je pachatel vědom přestoupení zákona a přesto o něj nedbá.

Pokud se oběť rozhodne znásilnění oznámit a státní složky do této věci zapojit, může se obrátit na policii či na státní zastupitelství a to písemnou či ústní formou. Pokud se oznámení prokáže jako opodstatněné, pak policie podá návrh na zahájení trestního řízení (Čacká-Pavlíková, 2001).

3.1.1 Policie a soudy České republiky

V případě, že se oběť rozhodne podat oznámení ústní formou na policii, absolvuje svůj první výslech. Policie by měla oznámení zaznamenat a snažit se zajistit co nejvíce stop a důkazů vedoucí k dopadení pachatele. Bohužel ani dnes neexistují předpisy, které by oběti zaručovaly, že její vyslychající bude žena či muž. Jedním z důvodů, proč ženy znásilnění neoznamují, bývá strach a stud vyzpovídat se před policisty. Jen zcela výjimečně je některý z policistů poučen, jak s oběťmi znásilnění zacházet a výslech se nejednou stane rutinní a necitlivou záležitostí. S oběťmi také mnohdy bývá zacházeno nedůstojným a poškozujícím způsobem, čímž dochází k jejich druhotné viktimizaci².

U dětských obětí sexuálního napadení je při prvním výslechu pořizován videozáznam, na základě kterého se poté mohou zkoumat i neverbální projevy dítěte, které jsou velmi důležité. Mohou totiž pomoci v objasnění, čeho konkrétně se pachatel na dítěti dopustil. Videozáznam ale především slouží jako prostředek zabránění sekundární viktimizaci. Dítě tak není nuceno vypovídat před více lidmi a výpověď se nemusí opakovat. (Weiss, 2005). Dle mého názoru by byla stejná praxe vhodná i u dospělých, neboť výhody z ní plynoucí by byly užitečné pro všechny oběti.

Pokud se žena rozhodne pro oznámení bezprostředně či během 24 hodin po útoku, je pro policejní techniky snadnější zajistit stopy na těle oběti, jako jsou modřiny, škrábance a vzorky vlasů, slin, které slouží k určení DNA pachatele, a stop na místě činu. Oběť se zároveň podrobí gynekologické prohlídce, v případě dalších zranění i celkové. Výsledky těchto vyšetření policie také dokumentuje, neboť pomáhají při dalším vyšetřování. Toto lékařské vyšetření nicméně představuje pro oběť další velkou zátěž, neboť se ve většině případů nejedná o jim známého lékaře či lékařku, kteří by s nimi dokázali navázat lepší kontakt a snadněji tak navodit nestresující atmosféru. Obětem často nebyvá zaručen a ani poskytnuta dostatek

---

² Sekundární viktimizace – druhotné zraňování a vystavování obětí nadbytečnému psychické zátěži v průběhu vyšetřování

pochopení a soukromí ze strany personálu, který mnohdy nedovede vzorky pro potřebu vyšetřování odebrat a hlavně neví jak se ke znásilněným chovat (Benedict, 2003). Přes všechna tato úskalí je však důležité vyšetření podstoupit, neboť pachatel může trpět nejrůznějším přenosným onemocněním. Nejčastěji se vyskytují pohlavně přenosné nemoci, jako je žloutenka, syfilis a bohužel i HIV. Hrozit může také vnitřní zranění či těhotenství.

Zdravotní dokumentaci mohou oběti také použít při podání žádosti o peněžitou pomoc od státu či při občanskoprávním sporu s pachatelem. V tomto sporu může oběť například požádat o peněžitou náhradu ušlé mzdy v době uzdravování se po útoku, náhradu za stížení společenského uplatnění či výdaje za léky a terapii. V tomto sporu nemusí mít právního zástupce, ale pokud jej chce a nemá na něj potřebné finance, může požádat Českou advokátní komoru o jeho přidělení. Služba by potom měla být poskytnuta bezplatně. Advokát bude vybrán náhodně, bez ohledu na jeho znalosti a zkušenosti v této oblasti a jeho přidělení trvá obvykle několik týdnů. Oběť navíc musí prokázat, že se sama snažila najít jiného advokáta a díky peněžním a sociálním důvodům neuspěla. V tomto soudním sporu může být osvobozena od soudních poplatků na základě § 30 OSŘ (Benedict, 2003). Policisté jsou o této eventualitě povinni oběť instruovat.

Další postup vyšetřování závisí na faktu, jestli je pachatel oběti známý či nikoliv. Pokud ano, policie ho předvolá k tzv. podání vysvětlení a případně mu rovnou sdělí obvinění. Pokud je pachatel neznámý, policie oběti předloží fotografie možných pachatelů k prohlédnutí a také ji nechá s pomocí policejního kreslíře sestavit portrét pachatele. Podaří-li se pachatele identifikovat, dochází k tzv. rekognici³. K té může také dojít při identifikaci⁴ pachatele ve skupině osob. Po celou dobu je možné identitu oběti tajit (Benedict, 2003). Další procedurou, kterou oběť podstupuje, je vyšetření soudním znalcem, který poté informuje příslušné orgány (policii) o výsledku provedených testů. Toto vyšetření má prokázat, zda si oběť napadení nevymyslela. Policie zanese výsledek do složky a v případě konání soudu jej použije jako důkaz proti pachatelí (Benedict, 2003).

---

³ Rekognice – uznání, potvrzení pravosti

⁴ Identifikace – zjišťování, rozeznání totožnosti

Pokud se policii podaří získat dostatečný počet důkazů a dopadne pachatele, předá případ s veškerou dokumentací státnímu zástupci s návrhem na podání žaloby. Oběť by o všech těchto krocích měla být informována. V případě, že se pachatele najít a dopadnout nepodaří, policie případ odloží a provádí další šetření ve věci nalezení pachatele. Trestní řízení je tak přerušeno (Benedict, 2003).

K soudnímu líčení by se oběť teoreticky nemusela již dostavit. Podala oznámení, podrobila se několika výslechům, vyšetřením a k dopadení pachatele tak přispěla velkou měrou. Přesto oběti bývají předvolány státním zástupcem jakožto hlavní svědci. Český soudní řád je totiž založen na principu obecné svědecké povinnosti. Je tedy povinností svědka se dostavit na základě předvolání k orgánu činném v trestném řízení (pod pokutou 50 000Kč). Výpověď bývá zároveň základním důkazem proti pachateli. Pokud se výpovědi pachatele a oběti liší, přistupuje se k jejich konfrontaci. Trestní řád také vymezuje práva a povinnosti svědka (Čacká-Pavlíková, 2001). Svědek – oběť se musí dostavit k výslechu i tehdy, dá – li se předpokládat, že má právo odepřít výpověď. Zda toto právo opravdu má, rozhodne až vyslychající soudce. Součástí svědecké povinnosti je vypovídat pravdivě a nic nezamlčovat. Pravdivost je zajištěna hrozbou trestné odpovědnosti za trestný čin krivého svědectví. Právo se dotazovat oběti má obhájce obviněného a dokonce i obviněný samotný! Obžalovaný v trestném řízení nevystupuje v roli svědka a nemá tak povinnost vypovídat. Pokud se rozhodne k výpovědi a učiní tak lživě, nehrozí mu žádná peněžitá pokuta ani jiný další trest (Čacká-Pavlíková, 2001). Zvláštním případem jsou oběti, které se rozhodnou nevypovídat a český právní systém jim to umožňuje. Důvodem je příbuzenský vztah mezi pachatelem a obětí. Jedná se pouze o příbuzné v přímém pokolení – otec; matka, dcera, syn, sourozenec, osvojenec, osvojitel a o stav manželský. Pokud se rozhodne svědek z tohoto důvodu nevypovídat, musí se tak jednat o celou výpověď a ne pouze o její část. Oběti trestného činu znásilnění svědčí v roli poškozeného⁵ (http://www.mvcr.cz/casopisy/kriminalistika/2002/02_01/jelinek.html)

---

⁵ Poškozený – jedná se o procesní vyjádření právního postavení jedné ze stran sporu, na rozdíl od statusu a práv obětí, které se týkají i jim osob blízkých, jsou práva poškozeného pouze individuální (Král 2002) Jedná se tedy o osobu, které bylo trestným činem ublíženo na zdraví, došlo k její újmě či újmě na majetku.

3.1.2 Práva a povinnosti poškozeného

K několika podstatným právům obětí znásilnění patří: nahlížení do spisů, podávání návrhů na doplnění dokazování, účast na veřejném jednání, hlavním líčení a odvolání. Má také možnost se před ukončením procesu k němu vyjádřit. Některá práva poškozeného se vylučují s právem a povinností svědků. Jedná se například o právo poškozeného být u výslechu obviněného, což jako svědek nemůže. V tomto případě je jeho možností zvolitsi zmocněnce, který bude vyřizovat potřebné úkony.

Pokud i v době trestního řízení je oběť manželkou či družkou pachatele, musí si policie vyžádat její písemný souhlas k zahájení a případně i k pokračování trestního řízení. Toto svolení může oběť odvolat kdykoliv během celého procesu (Benedict, 2003). Právě toto svolení je velmi problematická část, důvodem k odmítnutí může být např. nedostatek financí k osamostatnění se nebo starost o děti a snaha zachovat jim celou rodinu. Dochází také k psychickému nátlaku, vydírání a výhrůžkám ze strany manžela a někdy i bohužel ze strany příbuzných. Prokazatelnost znásilnění je tedy v těchto případech obzvláště obtížná. Právo na odvolání souhlasu, které je možné vznést v průběhu celého trestního řízení, zaniká odchodem odvolacího soudu k závěrečné poradě. V případě, že je souhlas odepřen, nelze pokračovat v trestním stíhání a to ani později (Benedict, 2003)!⁶

V ČR se rozsudek vyhláší veřejně a to, i pokud se jednání odehrávalo bez přítomnosti veřejnosti. Oběť nemá právo na informaci o propuštění pachatele z výkonu trestu na podmínku. Strach z pachatele a jeho případné pomsty je naprosto přirozený. Proto malá možnost ochrany obětí ze strany státu jen zvyšuje procento neohlášených znásilnění či pozdější odvolání obvinění. Pachatel - obviněný má možnost se dozvědět jméno a příjmení oběti ze soudních spisů!

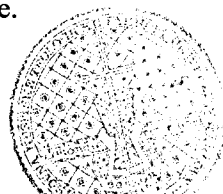
⁶ V současné době ve větších městech ČR existují azylové domy, do kterých se žena může uchýlit i s dětmi. Jsou zřizovány převážně neziskovými organizacemi a jejich adresy jsou široké veřejnosti tajné. Prvotní impulzem pro vznik bylo domácí násilí v rodinách a neexistující pomoc od státu pro jeho oběti.

3.2 Důsledky vyšetřování pro oběť

Oběť, která se rozhodne podat trestní oznámení, prokazuje velikou osobní statečnost a dává tím najevo, že je sice obětí znásilnění, ale obětí, která přežila a chce se bránit. Otvírá svoje soukromí policii, soudům, právním zástupcům, soudním znalcům a je ochotna se svěřit a svědčit o zážitku, který její život obrátil zcela jiným směrem. Bohužel pro ni, není náš systém ji schopen chránit ani podporovat. Hned při oznamování na policii se často oběti setkávají s neprofesionálním jednáním policistů a dochází k druhotné viktimizaci oběti. Ne každý z nich se setkal s obětí znásilnění a také kvůli mýtům v naší společnosti jsou znásilněné ženy někdy muži policisty uráženy, zesměšňovány a často musejí odpovídat na otázky, které se týkají jejich soukromého života. Dá se říci, že stereotyp posuzování mravného života obětí přetrval do dnes.

Jako příklad bych ráda uvedla článek časopisu Respekt z roku 2006, který informuje a popisuje soudní proces s pachatelem znásilnění 25leté romské ženy, která se živila prostitucí. Ta se stala obětí brutálního sexuálního napadení bývalým náměstkem policejního ředitele. Toho se podařilo chytit, poté co v podnapilém stavu řídil svůj vůz a srazil městského strážníka, který se vůz snažil zastavit, protože znásilněná žena z něj volala o pomoc. Soudce, který určil jako postačující podmíněný trest na 3 roky s odkladem na 5 let, odůvodnil svoje rozhodnutí takto: „*Ta žena je prostitutka a musí znát rizika. A navíc, vždyť je to Romka, taková nevzhledná, normální chlap by s ní střízlivý snad ani nešel.*“ Tento naprosto neadekvátní a šokující přístup k právům obětí, které jsou chráněny samotným zákonem před diskriminací z důvodu příslušnosti k rase a společenské pověsti, zní přímo z úst soudce jako políček moderní české justici a je výsměchem pro oběti znásilnění. Dalším důvodem absurdně nízkého trestu pro pachatele brutálního znásilnění, se stala skutečnost, že obviněný působil dojemem, že už podobný trestný čin znovu nespáchá a že policie, v rámci vyšetřování, kontaktovala jeho nejbližší rodinu, čímž mu způsobila ostudu. Polehčující okolností byl také pracovní minulost obviněného a jeho čistý trestní rejstřík. Odborná veřejnost, včetně tehdejší státní zástupkyně Marie Benešové, byla vyneseným rozsudkem naprosto šokovaná a očekávala odvolání státního zástupce proti rozsudku. Stala se věc ale naprosto opačná. Proti výši rozsudku se odvolal samotný pachatel! K tomuto rozhodnutí přispěl i sám státní zástupce, který svou mandantku „obhajoval“ slovy: „*Jsou to kurvy, já tomu jinak neřeknu. Něco jiného je, kdyby to byla slušná holka.*“ O pachateli si myslí, že je to slušný muž, bývalý policista a z tohoto důvodu nechce, aby mu byl vyměřen nepodmíněný trest odnětí svobody. Tento naprosto šokující případ diskriminace oběti a přístupu odborníků k ní, je výstražným znamením o stavu české justice a společnosti, která tento postoj, zatím, toleruje.

Celý článek je umístěn na konci práce jako Příloha č.1 v kapitole Přílohy.

Většinu mužů – policistů mnohdy ani nenapadne, že ženě by se lépe vypovídalo před policistkou a v uzavřené kanceláři či vyšetřovně. Tato, ve většině vyspělých států, samozřejmost je pro Českou republiku bohužel stále vzácností a záležitostí několika vyškolených policistů. Pokud oběť toto štěstí nemá, je lepší přivést si s sebou na policii oporu (přítele, kamaráda, rodiče), která se oběti zastane a podpoří ji. Může se také stát, že policie odmítne oznámení přijmout či ho zlehčuje a doporučuje oběti jít domů. V tomto případě je vhodné se obrátit na jiné oddělení, kontaktovat neziskové organizace či na policii přijít znovu s právním zástupcem

(Benedict, 2003).

3.2.1 Vyšetření u lékaře

Zde, dle mého názoru, nastává další velká chyba v našem systému. Většina lékařů a zdravotnického personálu se o tuto problematiku sama nezajímá. Neví, jak s obětí zacházet a jak efektivně spolupracovat s policií a ta, bohužel nedělá příslušné kroky ke zlepšení situace. Zvyšuje se opět riziko sekundární viktimizace, dezorientace a posilování pocitu bezmoci u oběti. Školení zdravotnického personálu v této oblasti probíhají pouze na základě dobrovolnosti a nabídky na ně přicházejí většinou od neziskových organizací. Je to tedy na lékařích a sestrách a hlavně na jejich chuti sebevzdělávat se. Oběti často musejí čekat na chodbách s ostatními pacienty, gynekologická vyšetření jsou prováděna velmi necitlivě a lékaři se policistů ptají, jaké vzorky potřebují získat⁷.

Tento nedostatek anonymity, taktu, slušného chování, pochopení a podpory ze strany policie, soudních znalců a lékařů způsobuje u obětí sexuálního napadení sekundární viktimizaci.

---

⁷ Například v USA každá nemocnice, ordinace má speciální balíček – sadu vyšetřovacích nástrojů (folie pro odběr ochlupení oběti, tyčinky na odebrání vzorků DNA ze spermatu pachatele, fotoaparát na zaznamenání povrchových zranění oběti, atp.). Ošetřující personál prochází odborným školením. Ví, jak se má zachovat, jaké nástroje použít. Většina nemocnic má k dispozici přímé telefonní kontakty na oddělení, která se zabývají sexuálními delikty. Samozřejmostí je předání kontaktních letáků na podpůrné organizace pro oběti znásilnění, kontakt na psychologa, podpůrné skupiny. Všechny tyto drobnosti jsou velkou pomocí a usnadněním situace pro oběti znásilnění.

4 Pachatelé

Pachatele trestného činu znásilnění můžeme rozdělit do několika skupin a podle několika klíčů. Ve své práci bych ráda použila rozdělení pachatelů do skupin podle vztahu, který ho s obětí spojoval a podle druhů motivace, která ho k atakům vedla.

4.1 Pachatel oběť zná a naváže s ní vztah

Do této skupiny bych zařadila pachatele, kteří mají s obětí manželský, partnerský či kamarádský vztah. Mezi partnery – obětí a pachatelem – existuje tedy vztah založený na důvěře a intimitě. Po určité době však dojde k vyžadování sexuálního styku, který pokud je odmítnut, bývá vynucován násilím či pohrůzkou násilí. Nezřídka dochází i k vydírání a psychickému nátlaku, který má oběť znásilnění donutit k mlčenlivosti. V manželství je velmi složité dokázat, co byl nechtěný pohlavní styk a co znásilnění. Mnoho žen vypovídá, že se svými manželi měli sexuální styk i přes svoji nechuť. Zachování domácího klidu a strach z hádek, bylo pro ně prioritou. Nemalou roli měla jejich výchova v mládí. Dívky byly často vedeny k poslušnosti a k plnění závazků, které s sebou manželství přináší a sexuální styk je brán jako jedna z manželských povinností. Potřeba zachovat rodinu je pro ženy velice důležitou, a tak ženy velice často vede ke snášení a mlčení o spáchaném násilí. Manželé také používají, na rozdíl od cizích pachatelů, méně často zbraně. Brutální fyzické násilí je používáno většinou v menší míře a pokud ano, je směřováno na části těla, které nejsou ostatním lidem tolik viditelné. Dalším důvodem, proč na osobách pachateli známých bývá násilí, použito v menší míře, je jejich menší fyzická obrana (Benedikt, 2003).

Spouštěčem takového chování může být alkohol, ztráta zaměstnání, větší výdělek a vzdělání manželky. Manželé si znásilněním své ženy mohou dokazovat svoje vůdčí postavení v rodině. Manželka se pro svého chotě může stát symbolem jeho vlastního neúspěchu. Dalšími častými důvody je neschopnost navázat rovnocenný partnerský vztah a podezírání manželky z nevěry. Znásilnění může být

v tomto případě chápáno jako adekvátní trest. Některé ženy si naopak podvědomě vybírají násilnické muže opakovaně. Může to být způsobeno jejich výchovou v dětství a vztahem, který měli jejich rodiče. Jde tedy o naučené a získané vzorce chování, jež se velmi těžko mění. Znásilnění v manželství či partnerském vztahu není neobvyklé. Některé průzkumy uvádějí, že se děje častěji než náhodné napadení (<http://jujutsu.cz/sebeobrana-pro-zeny/statistika/>).

V České republice byl tento druh znásilnění hodnocen jako domácí násilí a v mnoha dalších státech je stále právně nenapadnutelné – není trestné. Tyto oběti se na policii obracejí ještě v menší míře, než ty, které jsou atakovány neznámým pachatelem, a tak můžeme pouze odhadovat četnost tohoto trestného činu. Paradoxem zůstává, že většina pachatelů se po oznámení na policii „polepší“. Manželky se často snaží znásilnění vlastním manželem ospravedlnit. Hledají vysvětlení, proč, se tak stalo, a často ho nalézají ve své nedokonalosti. „*Vybrala jsem si špatného muže. Nechci s ním spát tak často. Za to může alkohol a stres...*“ (Benedict 2003, s. 218). Je nutno uvést, že ženy, které jsou v manželství znásilňovány, nemusejí být zároveň bité, ale důvody, které je nutí zůstat s manželem, mohou být stejné jako u žen, které jsou fyzicky týrané. Finanční závislost, strach z pronásledování, strach o děti, odmítání pomoci ze strany rodiny a přátel, nečinnost a ignorace státních úřadů. Velkou roli zde hraje také mýtus, že pachatelé jsou „devianti, kteří přepadají ženy na ulicích a jsou od pohledu nebezpeční“. Mállokdo si pachatele takto brutálního trestného činu dokáže představit v manželovi, který se na veřejnosti chová kultivovaně a může mít i dobré společenské a pracovní postavení. (Benedict, 2003)

4.1.2 Incest

Další velkou skupinou obětí, které svého pachatele znají, jsou oběti incestních činů. Jde tedy o styk s osobou pokrevně příbuznou. Nejčastěji se setkáváme se vzorcem dcera – otec, dcera – nevlastní otec. Nejméně obvyklým je pak syn – matka. Dále se jedná o dědečky, strýce či bratrance obětí.

O problému incestního zneužití a sexuálního zneužívání dětí se ve své práci chci věnovat pouze okrajově. Považuji ho za samostatné téma, kterému by se měla věnovat celá práce. Ráda bych se pouze zmínila o specifikách incestu. Oběti incestu,

se v dospělosti potýkají s těmito problémy: posttraumatická stresová porucha, znovuprožívání znásilnění, truchlení a deprese, které mohou vyvrcholit dokonanou či nedokonanou sebevraždou. Dále také s bezmocností, traumatickou sexualizací, stigmatizací a strachem z prozrazení. Velkým problémem se v dospělosti stává navázání kvalitních sociálních, partnerských a rodinných vztahů. Potýkají se se ztrátou důvěry v blízké osoby a sami v sebe. Pokud sexuální násilí probíhalo přímo v primární rodině, tak došlo k narušení role dítěte. Pachatelé často své oběti vydírají a snaží se přenést část zodpovědnosti za svůj čin na svoji oběť, tedy na dítě. Vynucují si mlčení a jako nejsilnější argument používají hrozbu rozpadu rodiny (Weiss, 2005). Tím, že se dítě bojí svěřit, potlačuje jednu ze svých základních potřeb a to potřebu bezpečí. To se poté projevuje především v partnerských vztazích, kde často přebírají submisivní roli naučenou od rodiče, který útokům na dítě nezabránil a dalším potlačováním vlastních potřeb. Smutným faktem zůstává, že většina manželek, partnerek pachatelů incestu ví, že jsou jejich děti zneužívány a přesto to tolerují. Důvodem bývá strach o ztrátu partnera, rozpad rodiny, veřejná hanba či popření činu. Z hlediska terapie jsou zde také různá specifika. Doporučuje se většinou terapie rodinná a zvláštní důraz by měl být kladen na práci s matkou oběti. Ta, pokud o incestu neví, bývá ve velkém šoku a vyrovnává se s pocitem selhání v roli ochránkyně. Je důležité, aby se spolu s dítětem podrobila terapii a podařilo se jí navázat opětovný pozitivní kontakt se svým dítětem. Je to velmi důležité pro jeho další psycho-sociální vývoj.

Pachatelé incestů nejsou ve většině případů pedofilní, naopak, pedofilní pachatelé se dopouštějí násilí na vlastních dětech naprosto minimálně. Trpí většinou hebefilií⁸ nebo efebofilii⁹. Mnoho pachatelů ve vícečetných rodinách svůj zájem přesunuje z jedné dcery na druhou. Pokud první dcera dospěje, pachatel se soustředí na dceru mladší (Weiss, 2005).

Poslední velkou skupinou pachatelů, kteří svoji oběť znají, a existuje mezi nimi vztah jsou přátelé, kamarádi či známí oběti. Jedná se o početně velkou skupinu

---

⁸ Hebefilie – sexuální náklonnost k dospívajícím dívkám

⁹ Efebofile – sexuální náklonnost k dospívajícím chlapcům

pachatelů. I tito pachatelé operují s důvěrou oběti a spoléhají na mlčení obětí po trestném činu. Strach, stud a zastrašování jsou hlavní důvody neoznámení znásilnění nejen na policii, ale i v kruhu rodiny a přátel.

4.1.3 Pachatelé oběti neznámí

Pachatel v tomto případě může svoji oběť náhodně potkat. Ihned po seznámení se s ní vyžaduje sexuální styk, který si neváhá vynutit násilím. Může se také jednat o příležitostný útok. Pachatel tedy čin neplánuje. Znásilnění ani nemusí být klasickým způsobem uspokojování jeho sexuálních potřeb. Spouštěčem bývá velmi často alkohol a u většiny nahodilých znásilnění hraje velkou roli. Pachatel se může s obětí seznámit v baru, v klubu a podnapilost na jeho straně způsobuje ztrátu morálních zábran a na straně oběti dochází k bezbrannosti a snadné napadnutelnosti. Nevinné flirtování či krátká konverzace může v agresorovi vzbudit zájem a sexuální žádostivost, která není ze strany oběti opětována. Pachatel pak neváhá použít násilí k dosažení svého cíle. Obhajobu, kterou u těchto pachatelů slyšíme, je, že si oběť o napadení koledovala sama svým chováním a že každá žena se nejdříve pohlavnímu styku brání. Další formou sexuálního napadení je, pokud pachatel svou oběť záměrně vyhledá, napadne ji a za použití fyzického a často i brutálního násilí ji donutí k souloži. Pachatel mnohdy jedná v afektu a bývá u něj diagnostikována sexuální porucha (Chmelík, 2003).

4.2 Rozdělení pachatelů podle druhů motivace

Nejdříve bych ráda zmínila mýtus, podle kterého je znásilnění motivováno sexuálním chtíčem. Pokud se budeme zabývat motivem, který vede ke znásilnění, dojdeme spíše k potřebě pachatelů ukojit pocit moci, vybití zuřivosti a sadismu (Benedict 2003, s.35). Sexualita samotná může hrát až druhotnou roli.

4.2.1 Moc a pozice síly

Potřeba moci je velmi silným podnětem ke znásilnění a bývá to jeden z nejčastějších motivů. Setkáváme se s ním u obětí pachatelovi známých i neznámých. Jde o pocit nadvlády a jednání z pozice síly. V případě znásilňovaných manželek či partnerek mohl partner například ztratit zaměstnání, má nižší vzdělání,

nebo žena začne vydělávat více peněz než on. Napadením své partnerky si potom dokazuje své vůdčí postavení, mužnost a dominanci a ujišťuje se v nich. Cítí se být oprávněn k tomuto jednání se ženou a ukazuje jim tedy „kdo je tady pánem“. Nejde o sexuální uspokojení, ale o manipulaci a získání moci. Pachatelé z tohoto důvodu nutí své oběti vykonávat jim nepříjemné sexuální praktiky a slovně je ponižují. A také to bývají připravené, promyšlené praktiky, které jsou často ritualizované. Toto platí i o obětech pro pachatele neznámých (Benedict, 2003). Dalším typem násilníků, pro které je motiv moci důležitý, ale jejich cíl je odlišný, jsou pachatelé, kteří se ujišťují ve své mužnosti z nedostatku sebedůvěry. Tímto způsobem si mohou řešit vlastní nejistotu týkající se sexuální orientace a dovednosti (Čech, 1997).

4.2.2 Zuřivost a degradace obětí

Pachatelé, kteří jsou motivováni zuřivostí, se k jednání většinou rozhodnou z náhodného impulzu a vybíjí si svůj vztek a opovržení vůči obětem. Mohou se mstít a svou agresi si pak vybíjí častěji na náhodných obětech. Tento vztek a zuřivost může vzniknout frustrací, která bývá například způsobena neúspěchem navázat či vést zdravý a plnohodnotný vztah se ženou v běžném životě. Pachatelé, jejichž hlavním motivem je zuřivost a degradace žen, používají vůči svým obětem častokrát brutálního násilí a velkou roli v podobě spouštěcího mechanismu zde hraje alkohol či drogy (Benedict, 2003). U tohoto typu pachatelů není násilí podmínkou k sexuálnímu vzrušení.

4.2.3 Sadismus

Sadističtí pachatelé se naštěstí vyskytují nejméně často. Při znásilnění dochází k mučení obětí, které je ve většině případů ritualizované a je součástí sexuálního uspokojení pachatele. Násilí a ponižování na obětech je tedy podmínkou k dosažení uspokojení. Pro jeho realizaci potřebují mít připravený prostor a dostatek času. V některých případech, může dojít k usmrcení týrané a znásilňované osoby. Z důvodu potřeby více času k ukojení a fyzické převahy nad obětí, jsou pro sadisticky zaměřené pachatele lehčí „kořisti“ děti, které se dají pomocí lsti, snáze přesvědčit o návštěvě bytu, sklepa a opuštěných budov (Benedict 2003).

4.3 Léčba pachatelů

Nejenom oběti, ale i pachatelé potřebují podstoupit terapii, která by mohla vést k jejich uzdravení a pochopení. Většina pachatelů si neuvědomuje důsledek svého jednání. Nejvíce je to patrné v případech, kdy je oběť pro pachatele zcela neznámá. Sexuální delikventi mívají zhoršené vnímání sebeuvědomění se a díky tomuto včas nerozpoznají signály – prekurzory¹⁰, které u nich vyvolávají útok. K porušení tohoto cyklu, kdy si pachatel uvědomí co v něm tuto reakci vyvolává, můžeme docílit pouze léčebnou terapií (Klinka, 1997). Pachatele znásilnění tedy nestačí „jen“ odsoudit do vězení, ale je nutné se mu i během výkonu trestu terapeuticky věnovat. Tyto terapie vedené s pachateli sexuálního násilí jsou nejen intervenční, ale hlavně mají velký význam pro prevenci. Pachatel má možnost pracovat sám se sebou a se svými pocity. Může najít a pochopit příčinu, která ho vedla k napadání a znásilňování žen. Díky tomuto se pravděpodobnost, spáchání nového či podobného skutku po propuštění z výkonu trestu zmenšuje.¹¹ O pacientovi míváme většinou k dispozici jeho kazuistiku, která nám může posloužit jako vodítko při hledání predispozic, které mají vliv na jeho chování a také na sociální a partnerské vztahy. Pachatelé znásilnění byli v minulosti nezřídka sami oběťmi sexuálního či fyzického násilí. Velikou roli v získávání predispozic k tomuto druhu chování přispívá rodina, ve které pachatel vyrůstal. Pokud vztahová síť rodiny vykazovala patologické rysy, mohlo dojít k omezení sociálního vnímání u pachatele, či k narušení postoje vůči opačnému pohlaví a ke snížení schopnosti sebehodnocení, sebereflexe (Klinka, 1997).

---

¹⁰ Prekurzory - předzvěsti

¹¹ V Kanadě a Britské Kolumbijské se terapeutům osvědčila tzv. Deníková metoda. Pachatelé do deníku zapisují po delší dobu svoje zkušenosti, zážitky. –Především se sledují situace, které v něm vyvolávají agresi či zkratovitě jednání vedoucí k útoku. Je třeba si všimnout zápisků i z běžných životních situací. Stres, který většina populace může zvládat společensky přijatelným způsobem, se pro narušeného jedince stává obtížnou situací. –Vzorci jeho chování neodpovídají realitě. –Může ho zachvátit panika, vztek, touha udeřit. Proto je velmi důležité tyto zápisky zkoumat a upozorňovat na tyto rizikové situace. Učit pachatele je vnímat jako výstražné. –Pochopení a učení se nových dovedností, vytváření si obrany proti tomuto, se potom zdá být klíčem k možnému uzdravení se (Klinka, 1997).

4.3.1 Empatie a soucit s obětí

Jak jsem se již zmínila v předchozím odstavci, tak sociální empatie u pachatelů sexuálního násilí bývá redukována. Jejich citové vnímání, komunikační a sociální dovednosti jsou narušené. Strach, úzkost, panika u ostatních lidí, je pro ně často těžko vnímatelná. Proto je nejdůležitějším krokem v terapii připustit si soucit a empatii k obětem. Další útok se pro ně stává o mnoho obtížnější. Je velmi důležitým úkolem terapeuta, aby uměl rozpoznat, kdy se pachatel – pacient opravdu snaží se toto naučit a ne pouze se terapie zúčastnit. Nesmíme zapomínat, že mnoho pachatelů se dobrovolně přihlásí k léčbě s vidinou kratšího trestu odnětí svobody! Způsobů jak se toto pacient může naučit je několik. Prvním krokem by mělo být naučení se vlastní zranitelnosti, poznání a přiznání si vlastních strachů, obav. Když je člověk schopen vnímat vlastní zranitelnost a úzkost, je snazší tyto emoce vnímat u ostatních. Stejný vzorec je tedy potřeba vytvořit ve vztahu pachatel a oběť. Jak tedy na to? Jedna z možností je pachatele konfrontovat s obětí. Nemusí se jednat o tu, kterou sám napadl. Riziko tohoto postupu je sekundární viktimizace. Dalším způsobem je promítání filmů, kde jsou výpovědi obětí zaznamenány. Ty touto podobou vystoupí ze své anonymity a stávají se reálnými. Tak jako jejich zranění, strach, slzy a problémy, se kterými se po znásilnění ve svých životech potýkaly. Toto „setkání“ s obětí může být první, které pachateli ukáže důsledky jeho konání. Pochopit a uznat jeho nesprávnost je tedy pro pachatele snazší. Jako doplněk k terapii můžeme použít tematickou literaturu. U tohoto postupu je velmi důležitá reflexe a následná práce s pacienty – pachateli. Ti by se měli vyjádřit písemnou či ústní formou, jak se podle nich oběť cítila. Co prožívala a jak se asi může cítit teď? Jak se její život změnil? Život její rodiny? Jaké pocity to v nich samotných vyvolává a zdali se s nimi ve své minulosti již setkali? (Klinka, 1997).

Terapie u pachatelů sexuálních trestných činů není v České republice rozšířená. Spíše se přistupuje k medikaci, dobrovolné léčbě, léčbě jako nástavbě po odpykání si trestu. Ke kastraci pachatelů v ČR je potřeba jejich svolení a doporučení lékaře. V mnoha případech ovšem není vhodným řešením a postupem v léčbě. Jak jsem již psala v podkapitole o motivech znásilnění, tak samotný koitus nemusí být hlavní potřebou pachatele, a proto se jeho kastrací neřeší nejvýznamnější příčina vedoucí k atakům.

5 Oběti

Oběťmi znásilnění se stávají ženy i muži všech ras, národností a věkových skupin. V této kapitole bych se ráda věnovala obranným strategiím proti a během znásilnění a jeho důsledkům na osobnost a život znásilněných žen.

5.1 Obranné strategie obětí znásilnění

Strategie obrany si můžeme rozdělit na tyto druhy:

Fyzická – fyzická sebeobrana

Kognitivní – iluze kontroly, víra ve vlastní kompetence

Verbální – komunikace

Afektivní – emocionální reakce

Celkový psychický kolaps (Črtíková, 2001).

Každá žena je specifická svojí potřebou v rozdílných terapiích, coping strategiích, v procesu uzdravování se, ale všechny mají jedno společné. Zažily reálný strach o svůj život. Tato velmi silná emoce se vyskytuje u všech obětí na prvním místě. Obava je zcela na místě. Většina pachatelů při ataku používá zbraň, fyzické násilí či přímo oběti vyhrožuje smrtí. Dalšími emocemi jsou ponížení, bezmocnost, hnus a vztek (). Málokterá oběť si v této situaci dokáže zachovat odstup (kognitivní strategie). Lidský mozek, instinkty to vše se soustředí pouze na jeden úkol: přežít. Oběti si na základě instinktu vybírají strategii, která jim pomáhá znásilnění přežít. Stejně tak jak jsou odlišní pachatelé, tak jsou rozdílné taktiky. Jako velmi efektivní se jeví navázat rozhovor s pachatelem (verbální strategie), popřípadě křik (afektivní strategie). Fyzická obrana může pachatele naopak vybudit ještě k větší agresi. Stejně tak jako smlouvání a prošení o svůj život (Črtíková, 2001).

Dle doporučení policistů, se kterými jsem měla možnost se o této problematice bavit, se jako preventivní ochrana pro ženy před náhodným atakem

doporučuje pevná, sebejistá chůze, v noci se pohybovat v doprovodu a místo veřejné dopravy – obzvláště pak v podnapilém stavu – jezdit domů taxi službou. Pokud se vracíme pěšky, je vhodné jít po osvětlené části ulice. Klíče od domu mít připravené v ruce, nejlépe rozložené mezi prsty a dlaň sevřenou v pěst a nepoužívat mobilní telefon. Při vcházení do domu se rozhlédnout a počkat si na zavření dveří. Dojde-li k obtěžování na veřejném prostoru, je efektivnější oslovit ženu. Ty většinou okamžitě zareagují na výzvu o pomoc. Muži z velké části na oslovení odpovídají nepochopením a neberou obtěžování od jiného muže příliš vážně. Doma se doporučuje – především starším ženám - neotvírat dveře neznámým lidem. Návštěvy od topenářů, odečítání elektřiny si ověřovat telefonicky přímo u společností. Používání obranných zbraní, jako jsou například pepřové spreje či menší nože, se doporučuje pouze v případě, že žena ví, jak je používat. Útočník je ve většině případů obrátí proti oběti samotné. Jako vhodnější se jeví spíše absolvování kurzů sebeobrany, k získání potřebných reflexů a hmatů ke zneškodnění případného agresora.

5.2 Následky znásilnění a uzdravování se

Následky znásilněných obětí se dají rozdělit na bezprostřední a dlouhodobé. V procesu uzdravování se po znásilnění mají výrazné role tyto faktory: reakce nejbližšího okolí oběti, její rodinné a partnerské zázemí, vztah k vlastnímu tělu a intimitě, věk a psychosomatický stupeň vývoje oběti, míra použitého násilí a vztah k pachateli.

5.2.1 Bezprostřední následky

Bezprostřední reakce na atak záleží na jeho charakteru. Pokud šlo o pachatele, kterého oběť znala i dříve a měla s ním vztah, tak se bude nejspíše pokoušet o zdánlivý smír s pachatelem. Snížit tím hrozbu další agrese. Toto ovšem nesnižuje její odpor, jde pouze o krátkodobou přirozenou reakci vyvolanou strachem. Jedná-li se o náhodnou ataku a pachatel je oběti neznámý, tak první reakcí a potřebou je pocit bezpečí. Jako další reakce se může dostavit otupělost, hysterie a šok z toho co se právě odehrálo (Črtková, 2001). Mnoho žen popisuje stav, který prožívaly přímo během znásilnění takto: „Pocit, že se mysl a tělo od sebe oddělily. Čas se zastavil a ony se na sebe dívaly z výšky.“ Jde o obrannou reakci těla, míra agrese je natolik

veliká, že ji organismus, který na ni není připraven, nezvládne (<http://www.hoschl.cz/index.php?text=3118&lang=cz>).

Oběti se mohou zdát být klidné a o útoku, který se právě odehrál, hovořit s partnerem, kamarádkou či policií, jako o běžné události. Smát se v reakci na šok a násilí, které se jim stalo. Mohou být apatické, usedavě plakat, sprchovat se dlouhé hodiny...atd. Tyto reakce na znásilnění bývají pro okolí obětí nepochopitelné, Je však velmi důležité, s jakou reakcí se oběť setká, koho jako prvního osloví a svěří se mu. Negativní zkušenost („Co jsi čekala? Proč jsi šla sama domů? Já ti to nevěřím“) může způsobit, že se oběť uzavře před svým okolím a proces uzdravování se pro ni stává o hodně těžší a pracnější. Přehnaná reakce a starostlivost („Pojd', musíš na policii a k doktorovi! Budeš teď doma a já se o tebe postarám!) není také dobrým řešením. Oběť byla nucena dělat věci proti své vůli, ztratila moc nad svým tělem a její rozhodnutí a nesouhlas nebylo akceptováno. Je proto chybou za ni rozhodovat a organizovat její další kroky, je důležité respektovat její rozhodnutí i v případě, že s nimi nesouhlasíme. Jen tak si bude schopna znovu vybudovat svůj život. Agresivní reakce („Já toho chlapa najdu a zabiju!“) je velmi kontraproduktivní, ale častá. Blízí lidé oběti jsou v šoku z násilí spáchaného na jejich dceři, manželce, matce. Mohla prožít bití, škrcení, kopání a slovní agrese, byť je vedená proti útočníkovi, ji může ještě více vystrašit a znechutit (Benedict, 2003). První měsíc po napadení se život oběti zdánlivě vrací zpět „do starých kolejí“. Povrchová, fyzická zranění jsou již většinou zhojená a většina obětí se vrátí ke svým běžným povinnostem. Tento klidný stav je ale zdánlivý, oběti si prožívají velice těžké období. Na straně jedné mají obrovskou snahu dokázat samy sobě a svému okolí, že se nic nezměnilo a na straně druhé mají strach a obavy a mohou trpět depresemi. Někteří autoři tuto část uzdravování nazývají „období zastaveného času“ (Benedict 2003, s. 53). Velmi důležitým faktorem - obzvláště pak v dnešní době - je strach z pohlavně přenosných nemocí. Testy na vir HIV je možné provést až po 2 měsících (kulminace viru v krvi u případně nakažených je v této době nejvyšší a nejlépe zaznamatelná)! Ženy mívají gynekologické problémy (svědění, pálení, prudké bolesti v podbřišku), trpí častými bolestmi hlavy, zvracením a nechutenstvím, které se může vyvinout v poruchu přijímání potravy. Dochází k prudkému a zdánlivě neopodstatněnému střídání nálad, pláči a nočním můrám. Obvyklý je strach ze samoty a vyhledávání společnosti, nebo se naopak oběti zavírají ve svých domovech a odmítají komunikovat. Obě potřeby se

mohou velice rychle střídát. Všemi těmito symptomy se tělo a psychika vyrovnává s napadením a znásilněním. Stres z napadení se může také projevovat zhoršenou schopností se soustředit, tikem, nespavostí, vznikem sociálních fobií (strach jezdit veřejnými dopravními prostředky, náhodní chodci připomínající podobou pachatele), nutkavými návyky (časté mytí, kontrolování zámků u dveří). Někdy se naopak může zdát, že nesmyslně riskují, tím že se vracejí samy domů pozdě v noci, nebo vyhledávají jiné nebezpečné situace (Benedict, 2003).

Pro jejich rodiny a přátele je to také velmi složité období. Vyrovnávají se s faktem, že někomu jim blízkému bylo takto ublíženo a mohou pociťovat bezmoc a vztek. Ten může být zacílen nejen na pachatele, ale paradoxně i na oběť, která jim do života vpravila strach a násilí. Jejich vlastní pocit bezpečí je ohrožen. Oni sami se nejdříve potřebují vyrovnat s pocitem vlastní zranitelnosti a strachem, aby mohly být oběti oporou. Partnery a manžele znásilněných žen mohou trápit myšlenky a představy o „nevěře“ svých žen. Je možné, že ztratí sebejistotu a víru ve vlastní mužnost, protože v roli ochránce nedokázali obstát, nedotknutelnost jejich ženy byla narušena. Rodiče obětí se potýkají s pocity plynoucími z naprostého šoku, že jejich dítěti bylo takto ublíženo a oni tomu nedokázali zabránit (Benedict, 2003).

5.2.2 Dlouhodobé následky

Dlouhodobé následky znásilnění mohou trvat v rozpětí měsíců, let a některé z nich si oběť znásilnění ponese do konce svého života. Po odeznění (3 – 6 měsíců) akutních reakcí jako jsou například různé sociální fobie, nespavost a nechutenství, mívají oběti pocit, že to nejhorší je již za nimi. Chtějí se opět zařadit do společnosti, mít zpět svůj život před znásilněním. Jejich snahu ale velmi komplikují neočekávané flashbacky¹², úzkostné stavy a strach. K hlavním problémům také patří narušená sexualita. Vynuceným stykem se obětí porušila hranice jejich intimity a jejich vlastní tělo se pro ně často stává nečisté. Mívají problém s dosažením orgasmu, sebeúctou, frekvence styků bývá menší, některé polohy a praktiky jsou nepříjemné, protože jim připomínají znásilnění (Benedict 2003). Pro další život napadené ženy je důležité, aby aspoň částečně získala zpět důvěru v muže. Pomoci jim v tom mohou mužští kamarádi, přátelé a hlavně velká trpělivost a projevy lásky ze strany jejího

---

¹² Flashback – náhlá vzpomínka, záblesk z minulosti

partnera. Přesto není neobvyklé, že se rozhodnou svého dosavadního partnera opustit. Svazek už před atakem mohl procházet krizí a napadení rozpadu svazku jen napomohlo, nebo se žena rozhodne radikálně změnit svůj dosavadní život. Najde si novou práci, změní bydliště a rozejde se partnerem. Snaží se tak „odstříhnout“ od veškerých vzpomínek, věcí a činností, které jí připomínají prožité trauma. Ty, které své partnery neopustí, se mnohdy cítí provinile, že nejsou schopné jejich trpělivost a lásku vrátet. U žen, které stálého partnera v době znásilnění neměly, je možný projev zvýšené promiskuity. Jedná se o druh pomsty mužům, kdy si ženy jsou vědomé svojí žádostivostí, ale nikdy se jí plně neoddají a jsou to ony, které kontrolují celou situaci. Tato fáze však většinou nemá dlouhého trvání. Pokud byla žena před znásilněním panna, je pro ni tento vstup do sexuálního života obzvláště tragický. Odpor k sexu, zhnusení, celková nedůvěra a strach z intimity ji může doprovázet po mnoho let a v jiných podobách i bohužel celý život (Benedict, 2003).

Pocity viny a sebeobviňování se jsou také velice častý dlouhodobý následek: „*Neměla jsem tudy chodit. Neměla jsem mu tolik věřit. Stalo se mi to, protože jsem sama...*“ Vztek, který v nich je a roste, mohou oběti obracet proti sobě a ne proti pachatelům! V mnoha případech se žena rozhodne znásilnění neoznamovat na policii a se zážitkem se nesvěří ani svým blízkým. U dívek mladšího věku to může být strachem z rodičů, mohly porušit zákaz (pily alkoholu, zůstaly déle venku...) a bojí se trestu za svůj prohřešek, jehož důsledkem bylo znásilnění. V některých případech se dívky nechtějí svěřit, protože rodiče právě prochází složitou situací jako je nemoc, rozvod, finanční problémy či řeší problémy se sourozenci a ony jim nechtějí přidělovat další starosti. U žen v dospělém věku se pak jedná o vytěsnění: „*Když se o tom nebudu bavit, nebudu na to myslet, tak to přejde. Když jsem se sama neubráníla, je to asi tedy moje vina*“. Bývá to jedna z nejčastěji projevovaných reakcí (Dolanská, 2001). Utajování a sebeobviňování se, které je vlastně projevem snahy najít vhodné řešení pro jejich situaci, často způsobí negativní změny v sebepojetí. Dívky jsou schopny začít nesnášet svoje vlastní tělo a trápit se hlady, aby potlačili svoji ženskost, která podle nich mohla být příčinou znásilnění. Tyto obranné mechanismy, jsou bohužel součástí neefektivních strategií, které na rozdíl od coping strategií, které realitu respektují a pracují s ní na vytvoření reálných možností zvládnutí této krize, vedou k deprimaci, popření, narušené emocionalitě a neakceptaci nabízené pomoci (Špatenková, 2004).

K dlouhodobým důsledkům znásilnění bychom mohli přiřadit mnoho problémů, se kterými se oběti potýkají v průběhu 6 – 10let v procesu uzdravování po znásilnění, některé z nich s atakem nemusí ani primárně souviset. Délka tohoto procesu je samozřejmě individuální. Většina žen však dokáže opět najít chuť do života a učinit ho životem šťastným.

5.3 Pomoc obětem znásilnění

Krizová intervence pro oběti znásilnění může mít několik podob: např. formu osobního hoštění se s pracovníkem krizového centra, návštěvu psychologa, terapeuta, další formou této institucionalizované pomoci jsou například krizové linky, které jsou v České republice hojně zastoupené. Některé z nich fungují v návaznosti na krizová centra pro oběti násilí. Nejznámější je pak BKB – Bílý kruh bezpečí - který má svoji linku, velice dobře vedené webové stránky s užitečnými informacemi a přímo ve svém sídle se věnuje poradenství a terapiím pro oběti násilí. Nevýhodou je jeho špatná dostupnost pro mimopražské obyvatele. Mladší oběti se pak nejčastěji obracejí na Linku bezpečí, též se sídlem v Praze, Bohnicích. Znásilněné ženy se nejdříve raději obracejí právě na instituce, které jim zajišťují anonymitu a teprve následně se rozhodují, zda budou pokračovat v odborné léčbě u jim vybraných a doporučených psychologů či zda se zapojí do svépomocných skupin. Nalezení odborníka, který se věnuje terapiím pro oběti znásilnění, je bohužel v Čechách stále problém. Největší rozdíly ve výskytu takto zaměřených terapeutů můžeme vysledovat mezi Prahou a zbytkem republiky. Přitom právě dostupnost kvalitní péče, může být pro proces uzdravování se velice podstatná. Formou pomoci, která není intervenční, je podpora sociální. Jde o pomoc, kterou oběti poskytuje její sociální okolí. Pomoc začlenit se zpět do svého prostředí je velmi důležitá, společné trávení času, tolerance ke změně koníčků a jejich sdílení, to vše může nejen pomoci se částečně odreagovat, ale zároveň i podpořit proces resocializace. Důležitá je také zpětná vazba. Akceptace těchto zážitků a myšlenek, vedená ze strany přátel a rodiny, může potlačit izolaci a pocity neporozumění ze strany obětí. V neposlední řadě je pomoc emocionální, opora, kterou může okolí poskytnout, je velmi důležitá. Znásilněné ženy ztrácejí respekt samy k sobě, víru ve zlepšení se jejich stavu a situace, vztahy s jejich partnery se mohou rozpadat a ony samy si mohou připadat nedostatečné. Bývá užitečné podpořit ventilaci těchto pochybností a vyjádřit svoji

podporu a respekt. Potřeba sebeujištění se o svých kvalitách, zvládnání negativních pocitů a depresí za pomoci přátel je pro napadené jedince klíčová. Pomoc pro znásilněné by měla být dlouhodobá a nejlépe kombinovaná. Spojením profesionální a laické péče se kvalita života obětí znásilnění zlepšuje a dochází k efektivnějšímu překonání této životní krize (Špatenková, 2004).

6 VÝZKUMNÁ ČÁST

6.1 Cíl výzkumu a formulace výzkumných otázek

Cílem tohoto výzkumu je zjistit jaký vliv má napadení se sexuálním podtextem pro ženy ve věku dospívání. Výzkum si klade za cíl popsat subjektivní a konkrétní následky znásilnění v životech respondentek. Úmyslem je získat co nejvíce detailních informací, které nám pomohou porozumět konkrétním problémům obětí znásilnění. Z tohoto důvodu jsem zvolila kvalitativní způsob výzkumu. Ten nám, na rozdíl od kvantitativního, který je soustředěn na reprezentativnost zkoumaného prvku, poskytuje možnost sociálního prostoru při komunikaci s respondentkou. Klíčovými slovy pro kvalitativní přístup jsou neopakovatelnost a jedinečnost. Cílem je zjišťovat nové poznatky a proto se jedná o explorativní typ výzkumu, při kterém se nevytvářejí hypotézy (Miovský, 2006).

V souladu se stanovenými cíli výzkumu jsem stanovila čtyři výzkumné otázky:

Jaký vliv mělo znásilnění na partnerský život obětí?

Jaké coping strategie si oběť zvolila?

Jaký postoj zaujalo nejbližší okolí oběti k jejímu znásilnění?

Jak se změnil vztah oběti k vlastnímu tělu po napadení?

Výzkumný soubor

Při realizaci kvalitativního výzkumu neusilujeme o reprezentativní vzorek společnosti, a proto můžeme využít při výběru respondentů neobvyklých metod (Miovský, 2006). Pro výběr výzkumného souboru jsem použila metodu příležitostného výběru, při které jsem využívala různých možných příležitostí k získání respondentek, které vyhovovaly níže vypsáním požadavkům. Strategie, které jsem k oslovování dotazovaných používala, byly rozdílné. Jako první jsem se zaměřila na skupinu žen, které komunikují na internetovém serveru www.nyx.cz, konkrétně potom na diskusní kluby: Znásilnění nebo skvělý sex, Znásilnění – privátní klub, Znásilnění. K přístupu na server samotný je nutné získat členství a

klíče k některým z těchto diskusních klubů, vzhledem k otevřenosti výpovědí diskutujících žen, bylo nutné získat ještě zvlášť po dohodě s jeho správcí. Dívky aktivně diskutující v těchto klubech jsem oslovila se žádostí o spolupráci ve formě polostrukturovaného rozhovoru na tomto výzkumu a 5 z nich mně ji přislíbilo. Kritéria, která jsem stanovila při jejich kontaktování, byla zkušenost se znásilněním v době dospívání, ochota o zážitku hovořit a časový odstup minimálně 5 let od sexuálního útoku. Ve stejné době jsem se též obrátila na tři své blízké známé, o kterých jsem věděla, že vyhovují stanoveným kritériím. Vzhledem ke specifikům tématu jsem dbala na dobrovolnost ke spolupráci a anonymitu respondentek. Při přípravách na rozhovor a setkání se většina respondentek rozmyslela a od rozhovoru odstoupila. Důvody, které převažovaly u těchto odmítnutých interviu, byly nepříjemné pocity a vzpomínky, které by se mohly rozhovorem obnovit. S ohledem na riziko sekundární viktimizace, intimity a citlivost těchto vzpomínek jsem od rozhovorů u těchto žen upustila a nesnažila se je nadále přesvědčovat. Všechny ale projevíly zájem si práci po dokončení přečíst a oceňují, že se někdo tomuto tématu více věnuje. Z celkového počtu 8 oslovených jsem tedy nakonec provedla rozhovor se dvěma. Bohužel se jedná se o výběrově chudý vzorek (Milovský, 2006), což považuji za slabou stránku mého výzkumu.

Jméno ¹³	Věk	Vzdělání	Rodinný stav	Rok znásilnění
Andrea	25	VOŠ	Svobodná	1998
Denisa	27	VŠ	Svobodná	1998

Použité metody

Polostrukturovaný rozhovor

¹³ Pro zachování anonymity jsem uvedla fiktivní jména. Stanovená jména se mi subjektivně k oběma mladým ženám asociovala.

Při získávání dat od respondentek jsem použila metodu polostrukturovaného rozhovoru, která vylučuje nevýhody strukturovaného a volného rozhovoru. Strukturovaný rozhovor by v tomto případě nebyl vhodný, vylučuje kladení doplňujících otázek, které by vedly k získání více informací. Volně vedené interview by také nebylo vhodné s ohledem na vytyčené výzkumné otázky. Z těchto důvodů je vhodné zvolit právě polostrukturovaný rozhovor, který však je nutno vést s ohledem na téma rozhovoru a udržovat jeho jádro. V dialogu je možné klást otázky bez ohledu na pořadí a dle potřeby upravovat jejich znění, což nám umožňuje jistou flexibilitu (Milovský, 2006). Z provedených rozhovorů mohu potvrdit, že bez této flexibility a nadstavbových otázek, bych se dozvěděla mnohem méně informací.

Nejdříve jsem respondentky kontaktovala telefonicky a seznámila je s průběhem rozhovoru. Zmínila jsem se také o nezbytnosti nahrávat rozhovor na diktafon z důvodu zachování dat a ujistila je, že bude zachována jejich anonymita. Obě s nahráváním interview souhlasily. Samotný průběh rozhovoru a kladení otázek jsem přizpůsobovala jednotlivým respondentkám a jejich rozpoložení. Velice také záleželo na místě, kde se rozhovor odehrával. V obou případech se jednalo o klidnou kavárnu, kde hrála potichu hudba, která tvořila lehkou zvukovou stěnu od ostatních hostů. Místo si ženy zvolili sami. Ze začátku rozhovoru jsem je zevrubně seznámila s tématem bakalářské práce a nastínila, jakým směrem se bude rozhovor ubírat a zhruba jaké otázky je mohou čekat. Považovala jsem za důležité jim tyto informace zopakovat. Důvodem bylo snadnější překonání ostychu a vpravení se do tématu. Počáteční dotazy byly zaměřené spíše na uvolnění a rozmluvení se, k navázání spojení a vytvoření pocitu důvěry. Otázky směřované k samotnému průběhu znásilnění a coping reakcím jsem kladla spíše ke konci rozhovorů, kdy důvěra a otevřenost atakovaných žen byla největší. Délka jednotlivých rozhovorů se pohybovala okolo 70 -90 min a na některé otázky odpovídaly ženy stručně a bez problémů. V případě, že se samy detailně rozmluvily, tak jsem je nechala hovořit a nepřerušovala je. Jako efektivní strategii pro získávání podrobnějších odpovědí na otázky, které se zdály být pro dívky těžké a příliš osobní, se mi osvědčilo klást je různými způsoby během celého rozhovoru. Odpovědi v několika případech byly více obsáhlé a pro samotné respondentky překvapivé. Chvillemi se dívky snažily lehce od tématu odbočit a tak jsem jim navrhla kratší přestávku, aby se mohly trochu uvolnit.

Jedna z respondentek během interviu vypila několik skleniček vína a obě vykouřily větší množství cigaret, než je na ně obvyklé.

Způsob zpracování dat

Jako metodu způsobu zpracování dat nasbíraných v polostrukturovaných rozhovorech jsem použila metodu otevřeného kódování zakotvené teorie. Otevřené kódování je technikou, která je velmi prostá, ale velice účinná. Přepsaný rozhovor rozdělíme na významové jednotky, které označíme a přidělíme jim jednotlivé kódy, které nám jednotlivo jednotku označují. Touto pak může být slovo, věta, opakující se sled slov. Důležité je si vytyčit, jaké jednotky v textu hledáme. V mém případě to byly jednotky, které se týkaly procesu uzdravování se znásilněných žen, jejich vztah k sobě samé a reakce jejich blízkého okolí. Tedy jednotky, které korelují s vytyčeným cílem výzkumu. K sestavení těchto významových jednotek, které jsem již při přepisování rozhovorů intuitivně vybírala, je nutné označit barevně slova a spojení, ke kterým jsou přiřazené kódy a vepsat je nad text. Pro přehlednost jsem skupiny fragmentů označovala jinými barvami, které určovaly jednotlivé skupiny (vztah k tělu, partnerský život, zkušenosti s okolím). Tímto způsobem můžeme docílit zpracování potřebných dat do celků, které nám pomohou zodpovědět výzkumné otázky. Výhodou otevřeného kódování je možnost změny označování fragmentů a přizpůsobení se tak nově nalezeným informacím v textu (Miovský, 2006). Ve výzkumu, který jsem vedla, se mi právě podařilo objevit novou zajímavou významovou jednotku, která se týkala informací o rodinných vztazích zpovídaných žen. Tato nová a obsahově pozoruhodná sdělení jsem zahrnula do sběru dat, s ohledem na jejich relevanci k výzkumu.

Jako příklad přikládám ukázkou kódování z přepsaného rozhovoru, která je uložena jako Příloha č. 2 v kapitole Přílohy

Zakotvená teorie neboli grounded theory byla vytvořena Glaserem a Straussem (Miovský, 2006). Jedná se o metodu, která je schopna sjednocovat data získaná odlišným způsobem v rámci kvalitativní analýzy, například rozhovor, pozorování či dostupná svědectví. Tato metoda má mnoho dalších výhod, především

její tvárnost a flexibilita, které se dají použít – v rámci pravidel výzkumu - i při samotné analýze získaných dat. Tímto způsobem a kódováním můžeme z výzkumu získat i informace, které jsme nepředpokládaly, ale které jsou zároveň srozumitelné a významné (Miovský, 2006).

6.2 VÝSLEDKY

V této části výzkumu bych se ráda věnovala zodpovězení položených výzkumných otázek.

Jak se změnil vztah oběti k vlastnímu tělu?

Obě respondentky se během rozhovorů rozprávěly o následcích znásilnění, které je poznamenalo a změnilo jim vnímání jejich vlastního těla a sexuality. Denisa: *„Od té doby se snažím být hubená, protože nechci mít prsa a nemám ráda takovou tu ženskou postavu. Proto se asi trestám těma dietama, já jsem vlastně měla anorexii, takže to já ti zase nedokážu říct, jak moc je to důsledek znásilnění“.* *“...Já jsem si to uvědomovala, že můžu na někoho působit žensky, přitažlivě, ale já jsem nechtěla, ale jakoby dost dlouho jsem nechtěla být.“* Poruchy příjmu potravy jsou častým následkem znásilnění a popisuje je i druhá respondentka: *„...já jsem se vlastně léčila z té bulimie, to bylo hodně špatný, měla jsem úplně rozežraný vnitřnosti,... já jsem s tím teda už koketovala už na základce, ale tohle tomu hodně pomohlo...“* Ani jedna z žen tuto poruchu primárně nespojuje se znásilněním, ale spíše ji přisuzuje nadváze v době raného dospívání či rozvodu rodičů. U obou se dá ale říct, že napadení napomohlo rozvoji těchto nemocí. U jedné z respondentek se nemoc v menší míře projevuje i v dnešní době. Andrea v období, kdy se u ní bulimie projevovala nejsilněji, navštěvovala psychiatra. Ve stejné době zároveň užívala tvrdé drogy, konkrétně pervitin, a také u ní proběhly pokusy o sebevraždu. Tato léčba trvala skoro 2 roky a její efekt pro Andreu nebyl velký. Lékař ji po celou dobu předepisoval prášky na spaní a celkové uklidnění nervů. *„ Byla jsem tam všeho všudy 20 minut, v tu dobu jsem trpěla hodně krutou bulímií, měla jsem za sebou znásilnění, který se stalo zhruba před půl rokem, všechno mi to vyústilo v neskutečnou žaludeční neurózu, problémy s čímkoliv, s jídlem, se sebeovládáním, se spaním... a tenkrát jsem*

mu tam akorát řekla, že brácha bere drogy a že to je doma špatný. On mi napsal prášky na spaní a já jsem odešla. Já jsem si pro ty prášky tam chodila skoro 2 roky a pak jsem je stejně sypala do záchodu.“ Díky tomu, že Andrea byla v době znásilnění pannou, se zdravý vývoj její sexuality značně narušil. Po delší dobu nebyla schopná mít sexuální styk s muži bez alkoholu a vyhledávala spíše náhodné známosti na jednu noc. „Když to vezmu kolem a kolem, tak mi to vzalo pět let, kdy jsem si mohla užívat randění a takovýho toho poznávacího sexu a né v alkoholovém opojení, kdy je to pokus a brzo tě to přestane bavit. Jsi ožralá a sotva se držíš na nohou a je fakt, že sex jako takovej jsem si začala užívat, no v těch třiadvaceti...“ „Kdy už teďko vím co chci, jak to chci a dokážu říct ne... Už se neberu jako taková poddajná oběť, takovej ten hadrovej panák, ať si s ním ten chlap dělá co chce, hlavně ať se udělá“ Denisa, která v době znásilnění měla stálého partnera, se kterým vedla sexuálně aktivní život, popisuje změnu v této oblasti těmito slovy: „...Já si toho člověka nejdřív vyzkouším a jako než s ním začnu spát, tak potřebuji vědět, že o mne nebude nikde nic rozhlašovat a prohlašovat...říkala jsem si, že nikdy nebudu tím chlapem ovládaná a dávala jsem si na to pozor.“ Negativní změnu ve vlastní sexualitě pak vnímá takto: „Uřčitým způsobem problém mám, protože jsem sex začala zkoumat a začala jsem ho vnímat, tak jako že ženská má vždycky podřízenou roli, že to je celý o tom, že ženská vždycky přijímá, otevírá se a když budu mluvit naprosto upřímně, tak ten chlap proniká a ženská musí přijímat...takže toho chlapa, nesmí vnímat někoho jako útočníka, ale jakoby chce ho přijmout...Jednou za čas se mi stane, že nechci být manipulovatelná a já nechci přijímat a představuji si, že bych chtěla být jako chlap. Mužskou roli a dominanci při sexu vnímá dále takto: „už jenom to, že mají celou dobu lepší výhled a my jsme v nějakých krkolomných pozicích...to je ale jenom takový pejorativum..., ale nevdá, jak jsme na to byly fyzicky uzpůsobený, ale mám pocit, že díky tomu znásilnění si to o hodně víc uvědomuju.“ Obě dívky maximálně během půl roku po znásilnění změnily styl oblékání. Denisa začala nosit volné a převážně tmavé oblečení, kterým se snažila zakrýt svoje ženské tvary a potlačit tak svoji atraktivitu pro opačné pohlaví. Tento způsob oblékání si udržuje až do dnes, přestože se pomalu snaží do svého šatníku zařadit více ženských prvků. Andrea se v 16. letech oblékala také do volného oblečení a důvodem pro ni bylo nejen prožité znásilnění, ale také nadváha, závislost na drogách a bulimie. K velkému obratu u ní došlo po smrti jejího bratra, který spáchal sebevraždu v důsledku užívání drog, necelý rok po Andreině znásilnění. Začala se oblékat do kostýmků, nosila boty na

podpatku a přehnaně pečovala o svůj vzhled. Myslím si, že tento radikální zlom nastal právě v reakci na prožité soukromé i rodinné události. V současné době o svoje tělo a vzhled také pečuje, ale už se dokáže přijmout i ve své nedokonalosti a přirozenosti.

Z uvedených informací můžeme dojít k závěru, že u obou mladých žen došlo k narušení sexuality a dlouhodobému negativnímu vztahu k vlastnímu tělu. Vzhled byl potom brán jako způsob obrany a prostředek k vyrovnání se s narušenou intimitou.

Jaký vliv mělo znásilnění na partnerský život oběti?

Výzkumná otázka týkající se partnerských vztahů mi měla pomoci objasnit, jak moc znásilnění naruší schopnost navázat a udržet si vztah s mužem. Denisa, která měla zkušenost se vztahy i před znásilněním popisuje tyto změny takto: „*Já přestože jsem s někým chodila a měla jsem tam nějaký ty vztahy, který byly na nějakou krátkou dobu a ve své podstatě já jsem byla ta přemlouvaná, protože mám pocit, že vždycky budu do toho přemlouvaná, protože já si ve své podstatě si chci vždycky nechat tu nezávislost, kdy právě nechci, aby mě ty partneři vnímali i s tím, kdy je ti špatně a víš v takovejhle situacích a to já jsem vlastně žila v iluzích. Až teprve Petr¹⁴, mne naučil, že partneři se mají vnímat i když je ti špatně, nebo já nevím, prostě nejsou v nejlepší kondici a že je to přesně o tom... a já jsem tohle, ve své podstatě, nechtěla do té doby. S jakýmkoliv partnerem jsem předtím byla, tak jsem to neřešila, protože jsem věděla, že spolu už dál nebudeme...takže v těch 24, díky Petrovo vlivu, kdy on se snažil tomu hodně porozumět a byl takovej hodně vytrvalej a nesnažil se mě nutit...a není to takovej ten klasickéj chlap, kterej tě pořád nutí do něčeho, protože oni v sobě mají tu agresivitu, kterou se tě snaží ovládat. On mě vnímal jako partnera a já jeho, což bylo důležitý.“ Z uvedeného přepisu si můžeme uvědomit, že důvěra v muže byla u Denisy dlouhou dobu narušená. Bála se jim ukázat svoje slabé stránky a ke vztahům přistupovala jako k dočasným záležitostem. Její postoj se jí daří měnit, až díky svému současnému partnerovi, se kterým má známost již 3 roky. Její názor, že: „*chlapi, jsou akorát králíčky, který reagujou podle svého víš co...*“ není v současné*

---

¹⁴ Jméno současného partnera Denisy jsem nahradila jménem Petr z důvodu zachování jeho anonymity

době tak jednoznačný a striktní. Postupně si začala uvědomovat, že její vnímání vztahů je zkreslené a její současný přítel jí dal pocit, že není ovládaná a poprvé od znásilnění si začala s partnerem budovat intimní vazbu. Asi po roce vztahu se odhodlala a se svým zážitkem se mu svěřila. Jeho reakce ji zpočátku zklamala: „*Já jsem nějak podvědomě čekala nějakou tu lítost, nebo ne lítost, to jsem nechtěla, ale takovou tu jako Já ho zabiju, řekni mi kdo to je...takovou tu jako mužskou reakci a pak jsme si uvědomila, že by to bylo zase násilí na násilí a Petr zareagoval hrozně srovnaně. On se mi na to začal ptát...byla tam zvědavost. To jsem mu docela dlouho nedokázala odpustit. Třeba takový 3 měsíce jsem to v sobě řešila, ale pak jsem přišla na to, že ve svý*

podstatě v rámci toho jak on mě zná a jak já jsem se prezentovala jako silnej člověk, tak to bylo to nejlepší, co mohl udělat...Prostě se mě na to ptal. Nelitoval mě... a vlastně mě podporoval. Rozhodně to nebyla chyba.“ Andrea, která před znásilněním neměla zkušenost, ani s partnerským vztahem ani se sexem, řešila svoje problémy častým navazováním krátkodobých a náhodných známostí. Tímto způsobem se snažila najít řešení nejen svoji sexualitu ale i na zábrany, které díky znásilnění měla. Potřebu vztahu s mužem dlouho dobu neměla. Pociťuje k nim nedůvěru a neuznává jejich sílu a to fyzickou či psychickou: „*Ta fyzická síla, pro mě má mít chlap sílu, kterou použije, když já budu v nebezpečí...mě hodně zklamal brácha a pak táta, takže já nemám ani ty rodinný vzory a to je věc, kterou jsem mu neodpustila a nezapomenu mu to.*“ Svého partnera si představuje jako silnou osobnost, která ale nebude ve vztahu dominantní. V roce 2003 se jí podařilo navázat vztah, který trval delší dobu. Tento již bývalý přítel se dozvěděl o znásilnění Andrey, bohužel ne přímo od ní, ale od její kamarádky. S ní Andreu později podvedl a po pár letech se s ní i oženil. Andrea to komentovala slovy: „*Prostě pokaždé jsem těm chlapům naletěla.*“ V posledních dvou letech vyhledává zadané či ženaté muže, se kterými se pokouší vybudovat si vztah, kterému se ale zároveň brání a udržuje si od něj odstup. Partnerské vztahy pro ni nejsou prioritou. Jedním z důvodů je jejich nepředvídatelnost a nestabilita. Jako velká překážka se také jeví přílišná Andreina samostatnost v praktickém životě a emocionální závislost na rodičích. Svoje neúspěchy v partnerské oblasti bere Andrea jako velikou životní prohru.

Jaké coping strategie si oběť zvolila?

Výsledky odpovědí, které se týkaly této výzkumné otázky, byly pro mne překvapující. Obě ženy si zvolily spíše strategie neefektivní, které u nich způsobily zpomalení procesu uzdravování se po znásilnění. U každé z dívek byla tato strategie rozdílná. Pro Denisu to znamenalo se ihned po znásilnění se ujistit, že není obětí. Tento fakt je pro ni velmi významný, protože ji napadl blízký přítel, kterému věřila. Samotné napadení popisuje takto: „*no a pak došlo k nějakému tomu agresivnímu zkratu, kdy on to začal řešit stylem, tak hele já tě jako přesvědčím, že se mejlíš a bude se ti to líbit...a pak tam došlo k tomu, že se na mne začal nějakým způsobem sápat... a já jsem mu říkala hele neblbni, tohle přece nebude vůbec takhle řešit...a on... mám pocit, že ho to odmítání možná nějakým způsobem vzrušilo nějak ještě víc a takže tam byl pokus o ten sexuální styk a já jsem se zkoušela bránit, ale to byl kluk, kterej dělal závodně hokej...a tak to bylo trošičku složitější...a pak ve svý podstatě jakoby k tomu styku došlo, ale já jsem to přerušila, protože jsem se nějak konečně nějakým způsobem z toho vymanila a nějak jsem ho zpacifikovala.*“ Poté co se jí podařilo přerušit styk, začala pachatele přesvědčovat: „*Hele vzpamatuj se, jestli toho nenecháš, tak já to budu muset nějak řešit a prostě to někomu říct, že jo a to já nechci. Já nechci zkazit život tobě a nechci zkazit život mě.*“ Touto taktikou se jí podařilo ukončit ataku, kterou nepovažuje za klasické znásilnění, protože nedošlo k mužovu vyvrcholení. Hned po tomto se ujala role člověka, který určuje pravidla: „*Hele, pokud se dozvím, že jsi něco takovýho někde provedl ještě jednou, tak já jsem připravená to jít hned řešit a mě je jedno, jestli to budu někde vykládat, ale já prostě nechci bejt obět*“.

Tato okamžitá kontrola nad situací a určování pravidel, vyvrcholila ve chvíli, kdy se tento muž pokusil Denisu zpětně vydírat a vyhrožovat jí tím, že to poví jejich společným přátelům a její rodině, ale příběh si upraví tak, že ho ona svedla. Denisa ale neváhala a vše řekla jeho rodičům: „*On mě k tomu ve svý podstatě dohnal, já jsem to s ním chtěla řešit na úrovni, jako dva inteligentní lidi... a on nebyl schopnej se s tím vyrovnat a ta hysteričnost a taková ta jeho zbabělost mě dohnala k tomu, že jsem si řekla fajn, tohle je člověk, kterému já musím ukázat, že tohle není dobře..., a tak jsem se rozhodla, že mu dám lekci. Řekla jsem to jeho přítelkyni, která se s ním rozešla, jeho rodičům, který ho vykopli z baráku a on se musel začít starat sám o sebe.*“ Po tomto Denisu přestal kontaktovat a čekat na ni před jejím bytem. Ona sama měla pocit, že si konečně uvědomil, co špatného udělal a věří, že je: „*ve své podstatě dobrej člověk*“.

Jeho osud sleduje dodnes. Paradoxně její rodiče se o znásilnění nikdy nedozvěděli. Denisa se nesvěřila ani svým

kamarádům. Byla si vědomá toho, kde může vyhledat odbornou pomoc, ale tuto možnost nevyužila. Strategie, kterou si zvolila, jí dovolila najít si okamžité řešení, poskytovala jí dostatek samostatného rozhodování a iniciativy, která jí umožňovala ujistit se, že ona není tou obětí. Během svých vysokoškolských studií se také věnovala psychologii, díky které si uvědomila, že na ní znásilnění zanechalo následky, se kterými se vyrovnává dodnes.

Andrea se naopak rozhodla znásilnění ze svého života vytěsnit. Sama to popisuje takto: „*Přišlo to ve špatném období, odsunula jsem to prostě na druhou kolej.*“ Krizová situace její rodiny, která v tehdejší době řešila drogovou závislost a později i sebevraždu Andreiny bratra, jí neposkytla dostatek prostoru a příležitostí k tomu, aby se svěřila se tímto hrozným zážitkem. Andrea nejdříve vědomě vyhledávala nebezpečná místa a situace: „*Já jsem pak rezignovala a vědomě jsem vyhledávala to nebezpečí, mě bavilo chodit středem ulice a čekat jestli se vyhne auto nebo já, chodit nočním Žižkovem.*“ Zároveň proběhla velká změna jejího zevnějšku, kterou se snažila udělat tlustou čarou za minulostí. Za velký problém svojí povahy považuje že: „*nemluví o svých citech a už od dětství jsem hodně uzavřená, já jsem byla vždycky byla hodně velké introvert.*“ Během celého rozhovoru se spíše snažila věnovat tomu, jaká byla situace její rodiny. Jakým způsobem se k ní choval její bratr, než se zasebevraždil a jaký v té době měla vztah s rodiči. V současné době je Andrea zapojená do spolupráce s neziskovou organizací, které se věnuje rodinám, které ztratily dítě. a to je pro ni uspokojující. Na moji otázku, zda neuvažuje vyhledat podobnou organizaci, která se věnuje obětem znásilnění, reagovala negativně. „*Já jsem o tom nějakou dobu přemýšlela, tak jako chodit nějak na bojovou sebeobranu, ale myslím, že je to zbytečný. Já už to mám v sobě vyřešený a hlavně uzavřený.*“

Můžeme tedy říci, že se obě ženy snažily vypořádat se s napadením podle svých potřeb. Díky odstupu času od znásilnění si ale obě uvědomují, že by se dnes zachovaly jinak. Andrea: „*No, dneska už bych to asi řekla, ale tenkrát holt nebyl ten internet a dostupnost informací byla holt malá. Já jsem si nedokázala představit, že v těch 16. Půjdú k policajtům a ty se mi budou na všechno vyptávat. To mi přišlo jako neuskutečnitelný., prostě jsem se bála a hlavně jsem to nechtěla řešit. Dneska bych se asi zachovala jinak. Určitě bych si zašla nechat udělat odběry krve, víc co, na Aids, žlouteku a tak. Tenkrát jsem se jen bála, jestli budu těhotná. Prostě jsem si*

říkala, že nic horšího se mi v tomhle směru už nemůže stát.“ Denise i v době, kdy ke znásilnění došlo, byla připravená na policii jít, ale tím, že se s pachatelovi pomstila od tohoto kroku upustila. Obě maldé ženy považují za důležitou prevenci v této oblasti. Denisa k tomu říká: „*Místo nějaký blbý rodinný výchovy by měla být na školách vyučována sebeobrana. Myslím teda pro holky a hlavně jim říkat, že na ně nikdo nesmí sahat a tak. Naučit je, že chlapy jim nesmí vládnout.*“

Jaký postoj zaujalo nejbližší okolí oběti k jejímu znásilnění?

Odpovědi, které se mi podařili získat k této otázce, úzce souvisely se zvolenou strategií u jednotlivých respondentek. Jak jsem již uvedla, tak pro Andreu to bylo vytěsnění a pro Denisu pocit rozhodování a hlavně nemít označení oběti. Obě se ale krátce po ataku někomu svěřily. U Andrey to byla její tehdejší nejlepší kamarádka. Její reakci popisuje takto: „*No, já jsem se vrátila na tu diskotéku a řekla jsem jí, co se stalo. Byla jsem z toho celkem v šoku a brečela jsem a ona mi na to řekla něco jako... hm- Co jsi čekala, jsi nakalená a on tě chtěl.*“ „*Vůbec mě tenkrát nepodpořila a spíš mi dávala znát, že je to moje chyba, že jsem s nim šla ven a takhle to holt chodí. Dokonce snad udělala vtip, že už to mám jako za sebou...Byla jsem tenkrát panna...*“. Především tato první reakce od blízkého člověka ji utvrdila v tom, že se dál nechce nikomu svěřovat. Po celých 5 let se s touto zkušeností nesvěřila ani rodičům. Andrea: „*Já jsem tenkrát přišla nějak domů ...asi z nějaký kalby a máma mi začala nadávat, že bych si měla radši najít přítele, než se takhle flákat po nocích a já, jak jsem byla nakalená, jsem na ní vyštěkla něco ve smyslu, že nepotřebuju dalšího chlapa, co mi ublíží. Jí to asi nějak docvaklo, znáš to, ty jejich instinkty. Začala se mi vyptávat, tak jsem jí to řekla. Moc plakala a ptala se mi, proč jsem jí to tenkrát neřekla. Ten večer jsme se o tom bavily, ale pak už skoro nikdy ne.*“ Její otec se o znásilnění nedozvěděl a Andrea je ráda. Myslí si, že vzhledem k jeho zdravotnímu stavu a vztahu, který se jim podařilo si vybudovat v posledních dvou letech, je to zbytečné. V průběhu posledních 4. let se svěřila pouze několika jí blízkým lidem. Její zkušenost a postoj se ovšem moc nemění a znásilnění považuje za věc soukromou a v sobě vyřešenou. Denisa, v reakci na chování kamaráda, který ji znásilnil, se to rozhodla říci jeho rodičům. Denisa: „*No, měla jsem asi fakt velký štěstí, protože oni se ve svý podstatě zachovali fakt dobře. Víš co, mohli se ke mně zachovat jako k cizí holce co jim tady něco pláca a prostě se na mě vybodnout. Jsou*

to fakt inteligentní lidi na úrovni, který se zachovali dobře, a podpořili mě. Nechtěla jsem jít na policii, ale to s nima nějak vyřešit. Postavili se na moji stranu a jeho vyrazili z baráku. Pak už jsem se o tom snima nebavila. Parkrát mě k nim zvali a jsou celkem fajn, ale mě už se potom ani moc nechtělo, Víš, už jsem se v tom nechtěla dál patlat. Hlavní je, že jsem ty pravidla určovala já.“. Ani Denisa se nesevěřila svojí matce, kterou považuje za slabou osobnost. Denisa: „No, já jsem to mámě nechtěla říkat, protože ona by mi stejně nepomohla. Ona si celý život řídila podle svých partnerů a určitě by to chtěla nějak řešit. Nevím, třeba jít na policii a dělat tam nějaký scény. To pro mě nemá význam. Vlastní otec s matkou Denisy v té době nežil a sama ho popisuje jako: „člověka, kterej mi je cizí a to je divný svěřovat se s něčím takovým cizímu člověku, chápeš, ne?“ Za celých deset let, které ji dělí od znásilnění, se svěřila pouze dvěma osobám. Mě a svému současnému příteli.

Závěrem bych se ráda zmínila o informacích, které sice neodpovídají na výzkumné otázky, ale vzhledem k tématu této práce, mne přijdou relevantní a důležité.

Obě respondetky považují za nutné se o problematice znásilnění bavit a informovat o ni širokou veřejnost. Výchova dívek v tomto směru jim přijde v České republice nedostatečná. Obě by uvítali větší dostupnost kvalitní péče a na školách by zavedly sexuální výchovu a sebeobranu. U Andrey dospěl strach z násilí do bodu, kdy se bojí, že jednou bude mít dceru. Obava z toho, že ji nedokáže ochránit, je pro ni velice skličující. U obou respondentek sehrály ve výběru coping strategií velikou roli jejich rodiny. Andrea považuje své znásilnění za nepodstatné. Jako hlavní problém vnímá smrt svého bratra a jeho závislost na drogách. Za velice důležité pak považuje dobré vztahy se svými rodiči. Pro Denisu bylo a je nejdůležitější věcí nestát se nikdy obětí. Tento strach se u ní promítá i do partnerských vztahů. Nadvláda a dominance mužů je pro ni nepřijatelná.

7 ZÁVĚR

Cílem této práce bylo lépe se seznámit s problematikou znásilnění. Blíže prozkoumat jaké dopady má na život znásilněných žen.

Teoretická část je zahájena kapitolou o historii, která nám poskytuje pohled na postavení ženy v průběhu staletí. Pozornost je věnována především její ceně a postavení v rámci společnosti a její rodiny. Nastihuje nám, s jakými problémy se ženy potýkaly, a zároveň nám dává do historického kontextu problémy dnešní společnosti. V souvislosti se seznámením se s danou problematikou jsem se věnoval českému právu a kriminalistickým postupům, které se používají při vyšetřování tohoto trestného činu. Kapitola také v sobě zahrnuje doporučené obranné postupy, které jsem konzultovala přímo s policisty, kteří se věnují odhalování a vyšetřování sexuálních trestných činů. Poslední dva okruhy jsem věnovala pachatelům a obětem znásilnění. V jednotlivých kapitolách jsem se snažila popsat tyto specifické skupiny z trochu jiných pohledů, než je máme možnost znát z médií. V kapitole Pachatelé jsem se podrobně věnovala potřebě terapií a motivacím, které je k sexuálním atakům na ženy vedou. V části o obětech znásilnění je nejvíce rozebíraná problematika důsledků znásilnění a formám pomoci.

Výzkum byl realizován na podkladě kvalitativního výzkumného designu, Podílely se na něm pouze 2 respondentky, data byla získaná polostrukturovanými rozhovory a analyzovaná otevřeným kódováním zakotvené teorie. Kromě rozhovorů jsem také čerpala z diskusních serverů. Výsledky výzkumu jsou pak řazené podle vybraných výzkumných otázek a témat, které reprezentují.

Za nejdůležitější výsledek této práce považuji ochotu ke spolupráci, kterou mi nabídly obě respondentky. Nejčastějším problémem, který se ve výzkumné části objevoval, byla rodinná situace obětí a zvolení se coping strategií. Zvolení těchto strategií probíhalo pouze na základě akutních potřeb. Informační složka, která by měla být zastoupena společností a podpora rodiny a přátel, selhala.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Úplné znění § 241 trestního zákona

§ 241 trestního zákona

Znásilnění

(1) Kdo násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí donutí jiného k souloži nebo k jinému obdobnému pohlavnímu styku nebo kdo k takovému činu zneužije bezbrannosti jiného, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let.

(2) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na osobě mladší než osmnáct let.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,
a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví, nebo
b) spáchá-li takový čin na osobě mladší než patnáct let.

(4) Odnětím svobody na deset až patnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

Objektem ochrany trestním zákonem je v případě trestného činu znásilnění právo každého člověka na svobodné rozhodování o svém pohlavním životě a to bez ohledu na jeho pohlaví, věk, toho, zda se jedná o osoby, které spolu pohlavně žijí (například manželé), způsob života a občanskou pověst oběti a podobně.

Za násilí se pak považuje: použití fyzické síly pachatele k překonání nebo zamezení vážně míněného odporu znásilňované osoby. Za dokonané násilí se považuje také to, pokud oběť od kladení odporu upustila jen proto, že shledala jeho úplnou beznadějnost.

Příloha č. 2 – Článek z časopisu Respekt

Za znásilnění Romky podmínka, soudce o ní mluví urážlivě 18. 07. 2006 15:42
agentura GITA. Týdeník Respekt informoval o rozsudku, který vynesl brněnský soudce Aleš Dufek. Za brutální znásilnění, zranění a alkohol za volantem udělil pouhý podmíněný trest tři roky s odkladem na pět let.

Týdeník Respekt celý příběh podrobně popisuje. Úředník chomutovské radnice a bývalý náměstek tamního policejního ředitele **Vladimír Záruba** si koupil služby pětadvacetileté ženy působící v prostituci **Stanislavy Bongilajové**. Jak píše Respekt, ta „*šla sice s usedlým čtyřicátníkem zpočátku dobrovolně, když pak ale odmítla provádět neobvyklé sexuální praktiky, narazila. Přiopilý Záruba jí zkroutil ruce za záda, nacpal ji do kufru auta a vyděšenou k smrti ji nakonec znásilnil. Kolem parku u brněnské právnické fakulty, kde zoufalá žena volala o pomoc, zrovna projížděli městští strážníci, kteří ji spěchali na pomoc. Prchající Záruba do nich najel a jednoho srazil.*“

Soudce svůj nevšedně mírný, a tudíž naprosto neadekvátní, rozsudek obhájuje podle Respektu tím, že Zárubu „vytrestala už samotná situace“ a že na něj „působil dojmem, že už něco takové nikdy neudělá“. „Policisté si ho našli podle poznávací značky, vyhledali jeho manželku a tchyni a ptali se, kde je. No není už tohle hrozná ostuda?“, řekl týdeníku soudce. Za polehčující okolnost označil podle Respektu Zárubův čistý trestní rejstřík a osobu oběti. „Ta žena je prostitutka a musí znát rizika. A navíc, vždyť je to Romka, taková nevzhledná, normální chlap by s ní střízlivý snad ani nešel,“ pronesl soudce.

Respekt přinesl také názory lidí nejpovolanějších. „Za znásilnění by se měly dávat rovnou tresty naostro. A to samozřejmě i za znásilnění prostitutky – všichni máme stejná práva. Společenská nebezpečnost znásilnění je nesmírně vysoká, a pokud se jedná o bývalého policistu, mělo by to být při posuzování bráno spíš jako přitěžující okolnost. Je vzdělaný, zná rizika svého počínání a dobře ví, že dělá něco, co nesmí,“ řekla týdeníku bývalá nejvyšší státní zástupkyně, současná advokátka **Marie Benešová**. „Tomu se mi nechce ani věřit,“ okomentoval pro Respekt rozsudek předseda Soudcovské unie **Jaromír Jirsa** s vírou, že státní zástupce podá odvolání.

To se však nestalo. Odvolání paradoxně podal pouze odsouzený. Státní zástupce **Otto Pařízek** totiž ženu hájí prapodivným způsobem. Tedy spíš nehájí, stojí na straně odsouzeného. Proti rozsudku se podle Respektu nehodlá odvolat. „*Já vím, že prostitutky často potkávají násilníky, ale s tím musí počítat. Jsou to kurvy, já tomu jinak neřeknu. Něco jiného je, kdyby to byla slušná holka,*“ řekl Respektu. O Zárubovi pak Pařízek pověděl týdeníku následující: „*Slušný muž, dokonce bývalý policista. Proč bych měl chtít, aby šel do basy?*“

GITA se na názor zeptala představitelky České katolické charity **Klára Šimkové**, která působí v programu na pomoc obětem nedobrovolného obchodu s lidmi, tedy i prostituce. „*Soudce i státní zástupce nesmírně podcenili znásilnění. Rozsudek i vyjádření obou dokazují, jak naše společnost stále stereotypně vnímá ženy působící v prostituci. Je smutné a alarmující, že takto uvažují i lidé, kteří jsou*

vzdělání a vzhledem ke svému profesnímu postavení, z něhož ovlivňují spoustu věcí, by měli uvažovat objektivně, citlivě a bez předsudků. Nikoli hovořit o ženách, o jejichž osudech nevědí vůbec nic, jako o kurvách," řekla Šimková GITĚ. „Děsivá jsou pro mě i slova soudce Dufka, který se vyjadřuje o romském původu a vzhledu znásilněné ženy. Když soudce nahlíží odlišně na případ Romky než jiné ženy, považují to za rasovou diskriminaci," dodala Šimková.

Podle jejího mínění je největší problém v myšlení většiny české majority. „Plno lidí si vůbec neuvědomuje, proč se některé ženy prostituci věnují. Mnohdy je to nedobrovolné rozhodnutí, ke kterému jsou dotlačeny okolnostmi. Špatnou sociální situací nebo třeba tím, že neprožily dětství v harmonickém rodinném prostředí, což je pro ně trauma na celý život. Společnost by měla mít více empatie, nikoli rovnou odsuzovat. Je hrozné, že na ženy v prostituci je nahlíženo jako na zboží, se kterým si ten, kdo si je objedná, může dělat naprosto co chce. Vždyť jsou to lidské bytosti se stejnými právy jako všichni ostatní. Pokud se nezboří takové stereotypní pohledy, nehneme se z místa," uzavřela Šimková.

Totožný názor zastává ředitelka Gender Studies Alena Králíková. Pro GITU k němu doplnila: „Bohužel, soudy obecně nepřijaly genderově senzitivní přístup. Stále soudí podle vžitých stereotypů. Zaráží mě navíc to, že soudce i státní zástupce ventilují veřejně tak hrozné názory na znásilněnou ženu. S tím, že oba smýšlí předsudkově, asi nelze hned tak nic udělat. Mohli by se však alespoň ovládat při svých projevech. Státní zástupce má být navíc vyloženě na straně poškozené, tudíž považují za nevidané, že proti ní tak vulgárně vystupuje. Navíc rozlišuje mezi slušnou a neslušnou holkou. To je hrůza. Kdo je slušná a kdo neslušná holka?“

(<http://www.prezidentka.cz/argumenty.php?article=311&PHPSESSID=c4d9087df71df5d35cac60d6045366ae>)

9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Benedict, H, (2003): *To není vaše vina! Jak se vyrovnat se sexuální napadením, Rádce pro ženy, muže, dospívající, jejich rodiny* Praha, One woman press
- Gjurířová, S. et Kubička, J.(2003): *Rodinná terapie, Systematické a narativní přístupy*, Praha, Ga
- Grada publishing
- Chmelík, J. a kol., (2003): *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalistika* ,Praha, Portál
- Miovský,M. (2006): *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*, Praha, Grada publishing
- Navrátil, P. (2001): *Teorie a metody sociální práce*, Brno, Absolonova 35a, Marek Zeman
- Pešová, I.,(2006):*Poradenská psychologie pro děti a mládež*, Praha, Grada publishing
- Špatenková, N. a kol., (2004): *Krise: Psychologický a sociologický fenomén*, Praha, Grada publishing
- Švařiček, R., et Šedová, K., (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách: pravidla hry*, Praha, Portál
- Weiss,P., (2005): *Sexuální zneužívání dětí*, Praha, Grada publishing

Sborníky:

- Dolanská, J., Dvořáková,L., Frycová, D., (2001): *Sborník přednášek přednesených na 1. Národní konferenci o znásilnění*, Praha, Tiskárna Jiskra
- Dunovský, J., Trojan,O., Weiss,P.,(1997): *Sexuální zneužívání dětí a sexuální násilí*, Praha, Ministerstvo práce a sociálních věcí
- *Sborník z konference pořádané organizacemi Friedrich Ebert stiftung, La Srada, Karo a Enya ve dnech 6.-7. Listopadu 2001, Česká republika, Friedrich Ebert Stiftung v zastoupení*

Internetové odkazy:

- (<http://www.prezidentka.cz/argumenty.php?article=311&PHPSESSID=c4d9087df71df5d35cac60d6045366ae>) staženo 18.5.2008
- (<http://www.hoschl.cz/index.php?text=3118&lang=cz>, internetový klub Cyrila Hoschla, staženo 10.5. 2008
- http://www.mvcr.cz/casopisy/kriminalistika/2002/02_01/jelinek.html) oficiální webové stránky MVCR, staženo 18.6.
- http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=296. Oficiální webové stránky BKB, staženo 5.5.2008
- (<http://www.zakonycr.cz/seznamy/1401961Sb.html>). Seznam trestného zákona, staženo 1é.5.2008

- <http://www.feminismus.cz/politika/debaty.html>). Feminismus, cz, debaty na téma novely zákonů, staženo 18.5.2008

